

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA BIBLIOTEKARSTVO, INFORMACIJSKO ZNANOST IN KNJIGARSTVO

R.E.A.D. PROGRAM – PES KOT POMOČNIK PRI BRANJU

Diplomsko delo

Mentor:izr. prof. dr. Polona Vilar

Kandidatka: Mojca Kos

Ljubljana, 2016

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

Ime in PRIIMEK: Mojca KOS

Naslov diplomskega dela: R.E.A.D. program – pes kot pomočnik pri branju

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Število listov: 83 Št. slik: 1 Št. tabel: 6

Število prilog: 5 Št. strani prilog: 5

Število bibliografskih opomb: 59

Mentor:izr. prof. dr. Polona Vilar

UDK: 028.5:37.015.3-057.874:636.7

Ključne besede: branje, težave z branjem, motivacija, Branje s Tačkami, splošne knjižnice, terapevtski psi

Izvleček: Bralna zmožnost je dandanes za vsakega posameznika zelo pomembna veščina, ki jo mora obvladati. Branje omogoča preživetje v sodobnem svetu, kjer smo z vseh strani obdani s pisnimi sporočili. Otroci že zelo zgodaj začnejo z opismenjevanjem. Od zgodnjih let, ko jim knjige prebirajo starši, pa do samostojnega bralca gredo skozi različne faze učenja branja. Tekom učnega procesa lahko na različnih stopnjah pride do težav z branjem. Ena večjih težav za upad želje po branju je motivacija za branje. Za izboljšanje bralnih rezultatov je Slovensko društvo za terapijo s pomočjo psov Tačke pomagačke pričelo izvajati aktivnost branja psu, ki so ga poimenovali Branje s Tačkami. Program otroku pomaga premagati ovire pri branju in se izvaja v splošnih knjižnicah, ki tako mladim bralcem skuša na zabaven in prijeten način približati knjigo in knjižnični prostor. Diplomsko delo ponuja pregled učnega procesa bralnega opismenjevanja in podrobneje obravnava težave, s katerimi se soočajo otroci pri branju. Prav tako pa ponuja tudi rešitve, s katerimi lahko splošna knjižnica še dodatno pripomore k motiviranju otrok za branje. Terapija z živalmi se je v veliko primerih pokazala za uspešno, zato sem skozi raziskavo ugotavljala, kakšni so rezultati bralnih srečanj ob prisotnosti psa. Rezultati lahko pripomorejo k lažjemu odločanju pri uvajanju programa branja psu v knjižnicah in drugih ustanovah, kjer izvajajo aktivnosti z otroki, ter pri nadaljnjem izvajanju programa. Prav tako ponujajo koristne informacije in napotke za vse, ki se ukvarjajo s spodbujanjem branja pri otrocih. Poskrbeti je potrebno, da bodo otroci radi brali in da bodo dobro brali.

KEYWORD DOCUMENTATION

First and LAST NAME: Mojca KOS

Title: R.E.A.D. program – reading with the assistance of dogs

Place: Ljubljana

Year: 2016

Pages: 83 Figures: 1 Tables: 6

No. of annexes: 5 Pages of annexes: 5

No. of references: 59

Advisor: Polona Vilar, Ph.D

UDC: 028.5:37.015.3-057.874:636.7

Keywords: reading, reading difficulties, motivation, Reading with Paws, public libraries, therapy dogs

Abstract: Nowadays the ability to read is a very important skill that every individual has to master. Reading enables us to survive in a modern world, where we are surrounded by written messages. Children start to develop their literacy very early in life. From a young age when parents read them books to independent readers, children go through various stages of learning how to read. During the learning process reading problems may arise at different stages. One of the major problems for the decline in the desire to read is the lack of motivation for reading. To improve reading results the Tačke pomagačke Society started to carry out the activity of reading to dogs, which they named Reading with paws. The program helps children to overcome reading difficulties and is implemented in public libraries, trying to bring closer the young reader to books and library space in a fun and enjoyable way. The thesis provides an overview of the learning process of reading literacy and addresses in more depth the reading problems encountered by children. Furthermore it provides solutions which a public library may adopt to additionally help to motivate children to read. Therapy with animals has proved to be a success in many cases, which is why I analyzed through research the results of reading meetings with the assistance of dogs. The results can help facilitate decision-making in the implementation of the program of reading to dogs in libraries and other institutions, which carry out activities with children, as well as for the further implementation of the program. The results also offer useful information and guidance for all those involved in the promotion of reading among children. We must ensure that children will love to read and will be good at it.

KAZALO

1	UVOD	10
2	BRANJE	12
2.1	DEFINICIJE BRANJA.....	12
3	PISMENOST IN BRALNA PISMENOST	14
3.1	RAZISKAVE BRALNE PISMENOSTI	16
3.1.1	PISA	16
3.1.2	PIRLS	18
4	UČENJE BRANJA	20
5	TEŽAVE PRI BRANJU	23
6	MOTIVACIJA ZA BRANJE	27
7	KNJIŽNIČAR KOT MOTIVATOR ZA BRANJE	30
8	TERAPIJA Z ŽIVALMI	33
8.1	R.E.A.D. PROGRAM	34
8.2	DRUŠTVO TAČKE POMAGAČKE.....	36
8.2.1	<i>Branje s Tačkami - motivacija za branje</i>	38
9	EMPIRIČNI DEL	40
9.1	NAMEN RAZISKAVE IN RAZISKOVALNA VPRAŠANJA.....	40
9.2	METODOLOGIJA.....	41
9.2.1	<i>Intervju</i>	41
9.2.1.1	Intervju s prostovoljko Tačk pomagačk.....	41
9.2.1.2	Intervju s starši otrok, ki obiskujejo Branje s Tačkami	43
9.2.1.3	Intervju z zaposlenimi v Goriški knjižnici.....	45
9.2.2	<i>Opazovanje</i>	47
9.2.3	<i>Anketa</i>	48
10	REZULTATI RAZISKAVE	50
10.1	INTERVJU S PROSTOVOLJKO DRUŠTVA TAČKE POMAGAČKE	50
10.2	INTERVJU Z ZAPOSLENIMI V GORIŠKI KNJIŽNICI FRANCETA BEVKA.....	53
10.3	INTERVJU S STARŠI OTROK, KI OBISKUJEJO BRANJE S TAČKAMI	55
10.4	ANKETA	56
10.5	OPAZOVANJE OTROK PRI BRANJU S TAČKAMI	57
11	RAZPRAVA	66
12	ZAKLJUČEK	71
13	CITIRANI VIRI IN LITERATURA	73
14	PRILOGE	78

KAZALO SLIK:

SLIKA 1: DRŽAVE, KI SO SODELOVALE V RAZISKAVI PISA 200917

KAZALO TABEL

TABELA 1: OCENJEVALNE LESTVICE S SREČANJ Z OTROKOM A.....	57
TABELA 2: OCENJEVALNE LESTVICE S SREČANJ Z OTROKOM B.....	59
TABELA 3: OCENJEVALNE LESTVICE S SREČANJ Z OTROKOM C.....	60
TABELA 4: OCENJEVALNE LESTVICE S SREČANJ Z OTROKOM D.....	62
TABELA 5: OCENJEVALNE LESTVICE S SREČANJ Z OTROKOM E (1. DEL)	63
TABELA 6: OCENJEVALNE LESTVICE S SREČANJ Z OTROKOM E (2. DEL)	64

KAZALO PRILOG:

PRILOGA 1: VPRAŠALNIK ZA PROSTOVOLJKO DRUŠTVA TAČKE POMAGAČKE	78
PRILOGA 2: VPRAŠALNIK ZA INTERVJU Z ZAPOSLENIMI V GORIŠKI KNJIŽNICI FRANCETA BEVKA NOVA GORICA.....	79
PRILOGA 3: VPRAŠALNIK ZA INTERVJU S STARŠI OTROK, KI SO OBISKOVALI BRANJE S TAČKAMI	80
PRILOGA 4: ANKETA ZA STARŠE, KI OBISKUJEJO KOSOVELOVO KNJIŽNICO SEŽANA.....	81
PRILOGA 5: OBRAZEC ZA OPAZOVANJE OTROK PRI BRANJU S TAČKAMI	82

ZAHVALA

Najprej se zahvaljujem mentorici izr. prof. dr. Poloni Vilar za vso pomoč in nasvete ter napotke in predloge tekom izdelave diplomskega dela.

Zahvala gre tudi moji družini, prijateljem in sodelavcem za vso potrpežljivost in spodbudo. Veliko vas je in vsakemu posebej hvala.

Končno hvala tudi prostovoljcem in sodelavcem Slovenskega društva za terapijo s pomočjo psov Tačke pomagačke, s katerimi sem sodelovala, zaposlenim v knjižnicah, kjer sem izvajala raziskavo, in vsem, ki so kakorkoli pripomogli k nastanku pričujočega diplomskega dela.

»Branje je pravi užitek, če te posluša zvest poslušalec.«

Nadja Vrenk Hočevar

1 UVOD

Danes je bralna sposobnost nujno potrebna veščina za preživetje v svetu neomejene besedilne ponudbe, ki nas spremlja skozi ves dan. Poznavanje črk ter učinkovito in tekoče branje nam pomagajo premagovati dolgčas, reševati težave in hranijo našo željo po novem znanju, s čimer bolje razumemo sebe in ostale ter svet, v katerem živimo. Učenje branja je zahteven in obsežen proces, zato nekateri otroci potrebujejo več, drugi pa manj pomoči pri usvajanju te veščine (Kropp, 2000). Ne smemo dovoliti, da bi otroci že v zgodnji mladosti izgubili interes za branje in se namesto za knjige raje odločali za manj naporno sprejemanje vsebin preko televizije (Grosman, 2003). Branje s pomočjo terapevtskega psa je za otroke vznemirljivo, zabavno in sproščujoče, branje pa večja tudi otrokovo zanimanje.

Že življenja naših prednikov so bila v tesnem stiku z živalmi. Različne vrste živali so si ljudje podredili z različnimi nameni, najprej pa je človek udomačil volka, ki je imel pred drugimi vrstami prednost zaradi podobnega socialnega sistema kot ljudje, podoben pa je bil tudi njun plen. Udomačeni volk je tako človeku pomagal pri lovu in s tem pri preživetju. Vloga današnjega psa v večini primerov sicer ni več pomoč pri preživetju, ampak nam psi predstavljajo predvsem družabnika ob (aktivnem) preživljanju prostega časa. Mnogi žival sprejmejo kot družinskega člana ali tudi sodelavca (Marinšek in Tušak, 2007). Ob ustreznem šolanju lahko živali ljudem pomagajo kot terapevtske živali pri različnih vrstah terapij, tako pri psihičnem, mentalnem kot tudi pri fizičnem razvoju. Žival je dobrodošel pomočnik, saj se ob njeni prisotnosti hitreje, lažje in boljše vzpostavi stik z ljudmi s težavami. Je nepristranska, poslušna, zvesta, topla in mehka. Številne raziskave navajajo pozitivne občutke in ugoden vpliv na ljudi, ki se dotikajo živali, ali se z njimi pogovarjajo. Vodniki terapevtskih psov lahko pripovedujejo o mnogih uspešnih in navdihujočih zgodbah, ki so jim bili priča ob terapijah. Ljudje so se ob psu sprostili in pozabili na svoje težave. Osredotočenost na žival jim je pomagala preko ovir bodisi fizične ali psihološke narave, s katerimi so se soočali v vsakodnevnem življenju (Ilič, 2013).

Dejavnost branja s psom kot pomoč otrokom s težavami pri branju se pri nas izvaja večinoma v splošnih knjižnicah, ki se na ta način odločijo ponuditi svojim mladim bralcem pomoč in vzpodbudo za branje ter tako pridobiti uporabnike za celo življenje. Cilj

dejavnosti namreč ni pravilno učenje branja, ampak motivacija otrok, da h knjigam sploh sedejo, jih odprejo in se podajo v svet besed, pomeni pa tudi spodbudo in dober zgled, da je branje lahko zabavno (Kokot Bujanović, 2015).

2 BRANJE

2.1 DEFINICIJE BRANJA

Branje je za vsakega posameznika zelo pomembno. Bralna zmožnost danes ni več privilegij in razkošje, ampak nujno potrebna sposobnost v svetu, kjer nas z vseh strani obkrožajo besedila na vsakovrstnih medijih. Pomen branja se kljub tehnološkemu napredku ne zmanjšuje in strokovnjaki iščejo vedno nove tehnike in metode za izboljšanje bralne učinkovitosti. Kljub široko zastavljenemu proučevanju branja s študijami, povezanimi z branjem, in vlogo, ki jo ima branje pri razvoju govora in pisanja, ugotavljajo, da ljudje vse manj berejo, čeprav je bralna sposobnost nujna za preživetje v sodobnem svetu (Grosman, 2006).

Branje oziroma proces branja v svetu nima enotne definicije. Prva preučevanja branja so izvajali že v drugi polovici 19. stoletja, razmah pa so študije doživele v 60. in 70. letih 20. stoletja. Takrat so tudi nastale številne definicije, ki k branju pristopajo z različnih vidikov. V osnovi Marjanovičeva (2012) branje opisuje kot proces dekodiranja oziroma proces, pri katerem gre za pretvorbo znakov (črk) v slušno obliko (glasove).

Pečjakova (1999) povzema številne avtorje in njihova dognanja raziskav o branju deli v štiri večje skupine:

- definicije, ki pri branju poudarjajo **proces zaznavanja tiskanih oziroma pisanih simbolov in njihovo dekodiranje oziroma prepoznavanje**, najsi bo posamično kot črke ali kot besedne skupine;
- definicije, ki pri branju poudarjajo **razumevanje oziroma semantično plat bralnega procesa ali rekonstrukcijo sporočila, ki je podano v pisni obliki**;
- definicije, ki branje opisujejo kot **povezavo obeh dimenzij - dekodiranja in razumevanja**, kar je pogojeno z bralčevimi izkušnjami in spominom, da lahko pisani jezik po dekodiranju prevaja v smiselno vsebino;
- definicije, ki opredeljujejo branje kot **večstopenjski proces sistematičnega razgrajevanja**, v katerem sodelujejo različne sposobnosti, sam proces branja pa je razdeljen na posamezne stopnje, pri čemer gre za navezovanje odnosa med posameznikom in sporočili v simbolih. Pri tem ločijo sedem stopenj:

prepoznavanje, sprejetje, notranje in zunanje strnjevanje, ohranitev v spominu, priklic in sporočanje.

Razlike med definicijami se pojavljajo predvsem zato, ker vsak avtor pri branju poudarja različne procese, katerim pripisuje odločilno vlogo. Tako ne moremo z enim bralnim modelom prikazati procesa branja pri vseh ljudeh.

Kesič Dimiceva (2010) branje opisuje kot večščino, ki jo potrebujemo in uporabljamo vse življenje. Ta nam omogoča, da se seznanimo z vsemi pomembnimi informacijami okoli nas. Danes je branja zagotovo še več kot včasih, saj je kanalov komunikacije, ki jih dnevno uporabljamo, neprimerno več. Zato poudarja, da je pomembno, da je branje spretnost, ki jo moramo čim boljje obvladati. Tudi Pečjakova (1995) opisuje branje kot visoko organizirano spretnost in sposobnost, ki vključuje številne komponente različnih modelov branja, končni cilj pa je bralno razumevanje vsebin, iz katerih se je bralec sposoben učiti.

Branje je torej priučena sposobnost posameznika, ki jo z utrjevanjem izboljšuje in usvaja. Knjižnica se v proces razvijanja bralnih sposobnosti aktivno vključuje s ponudbo raznovrstnega gradiva, dejavnosti, samega prostora in s pomočjo usposobljenih knjižničarjev uporabniku pri iskanju in izbiri. Kljub različnim teoretičnim pristopom k branju so si avtorji enotni, da je branje še vedno glavno sredstvo za pridobivanje informacij in učenje ter kot tako izrednega pomena. Tudi sama beseda »branje« v angleščini (»reading«) izvira iz anglosaksonske besede »readan«, ki pomeni »poučiti se« (Pečjak, 1993).

3 PISMENOST IN BRALNA PISMENOST

Pismenost je v splošnem »*sposobnost učenca v vsakdanjem življenju uporabiti znanje, ki ga je pridobil v šoli in tudi drugod, ter zmožnost analizirati, presoјati in informacije ustrezno posredovati*« (OECD, 2009, str. 5). Najširše pojmovanje pismenost tako predvideva posameznika, ki je pripravljen na vseživljenjsko učenje in izobraževanje, ter s tem prispevanje k dobrobiti samega sebe in družbe, v kateri živi. Knjižnice se pri tem v posameznikovo življenje vključujejo v vseh njegovih življenjskih obdobjih. Pismenost omogoča posamezniku lažje vključevanje v družbo, zagotavlja napredek, razvoj in pa nenazadnje tudi svobodo. Pojem se uporablja v različnih pomenih, vsi pa vključujejo branje in pisanje, zato je tudi bralna pismenost temeljni element vseh pismenosti.

Glede na elemente, ki jih različne definicije poudarjajo, Pečjakova (2010) bralno pismenost razdeli na 3 skupine:

- **tiste, ki poudarjajo spretnost branja;**

Pojem bralna pismenost označuje »*sposobnost razumeti in uporabiti tiste pisne jezikovne oblike, ki jih zahteva delovanje v družbi in/ali so pomembne za posameznik.*« (Elley, 1993, str. 19). Je najvišja stopnja v razvoju bralnih sposobnosti in vključuje tako sposobnost hitrega branja kot sposobnost fleksibilnega pristopa k bralnemu gradivu.

V raziskavi PISA so leta 2006 bralno pismenost opredelili kot »*razumevanje, uporaba in razmišljanje o pisnem besedilu, da dosežemo postavljeni cilj, razvoj posameznikovega znanja in aktivno sodelovanje v družbi*« (Nacionalno poročilo, 2007, str. 77).

- **tiste, ki pismenost opredeljujejo kot osnovno spretnost branja in pisanja in omogočajo primerjavo z zgodovinskega ali geografskega vidika;**

Lankshear tako pravi, da je primerjava razvitosti bralne pismenost odvisna od vprašanj kaj, kako, kdaj in zakaj določena skupina bere in piše in je torej odvisna od kulture in časa, iz katerega posameznik izhaja.

- **tiste, ki pismenosti poleg branja in pisanja priključujejo tudi druge spretnosti, npr. računanje.**

UNESCO-va definicija iz leta 1987 smatra posameznika kot pismenega, ko ta lahko deluje in sodeluje v vseh življenjskih dejavnostih, ki od njega zahtevajo pismenost za vsakodnevno delovanje v družbeni skupnosti za lasten razvoj in razvoj družbe. Ta definicija hkrati opredeljuje tudi pojem funkcionalna pismenost, ki kot pismenega posameznika smatra osebo, ki ji obvladovanje branja, pisanja in računanja omogoča boljše delovanje v okolju, v katerem živi.

Ne glede na spretnosti, ki jih določena definicija poleg branja še vključuje, je branje vedno osnova, po kateri prepoznamo pismenega posameznika. Raznovrstna gradiva, ki so na voljo danes, zahtevajo uporabo različnih bralnih strategij in poznavanje jezikovnega sistema. Izurjen bralec bere hitro in brez posebnega napora ter ima sposobnost identifikacije posameznih besed in sposobnost razumevanja prebranega, kar predstavlja podlago za udejstvovanje na drugih področjih in uspešno delovanje v odraslem življenju. Tudi cilj celotnega bralnega pouka, ki ga izvajajo v šolah, je učenje in obvladovanje teh sposobnosti (Pečjak, 1999; Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj in Pečjak, 2012). Končna bralna zmožnost pomeni sposobnost razumevanja različnih vrst besedil.

Knjižnice lahko veliko pripomorejo k razvoju bralne pismenosti. Poleg tega, da nudijo prostor in čas za branje ter pomoč pri izbiri, zadostijo tudi temeljni pravici posameznika po dostopu do informacij. Splošne knjižnice nudijo prost dostop do gradiva in informacij, poleg tega pa usposobljeni bibliotekarji nudijo tudi pomoč pri iskanju in vrednotenju gradiv. Spodbujanje branja je še posebej pomembno pri mladih uporabnikih, ki se hkrati učijo tudi samostojne uporabe knjižnice. Neprimerno razvita bralna pismenost pri posamezniku lahko povzroči izbiro premalo zahtevnih gradiv, bralec pa z leti tako ne napreduje v branju (Novljan, 2011).

3.1 RAZISKAVE BRALNE PISMENOSTI

Izvajanje raziskav omogoča pregled nad pismenostjo prebivalstva, pri čemer je treba upoštevati dejavnike, kot so starost, spol, izobrazba, socialno-ekonomske razmere idr. Branje je temelj za pridobivanje znanja, od uspešno razvite veščine pa je odvisna tudi uspešnost učencev pri učenju. Bralno pismen učenec bere hitro in z razumevanjem, učinkovito razbira informacije in jih pravilno umesti.

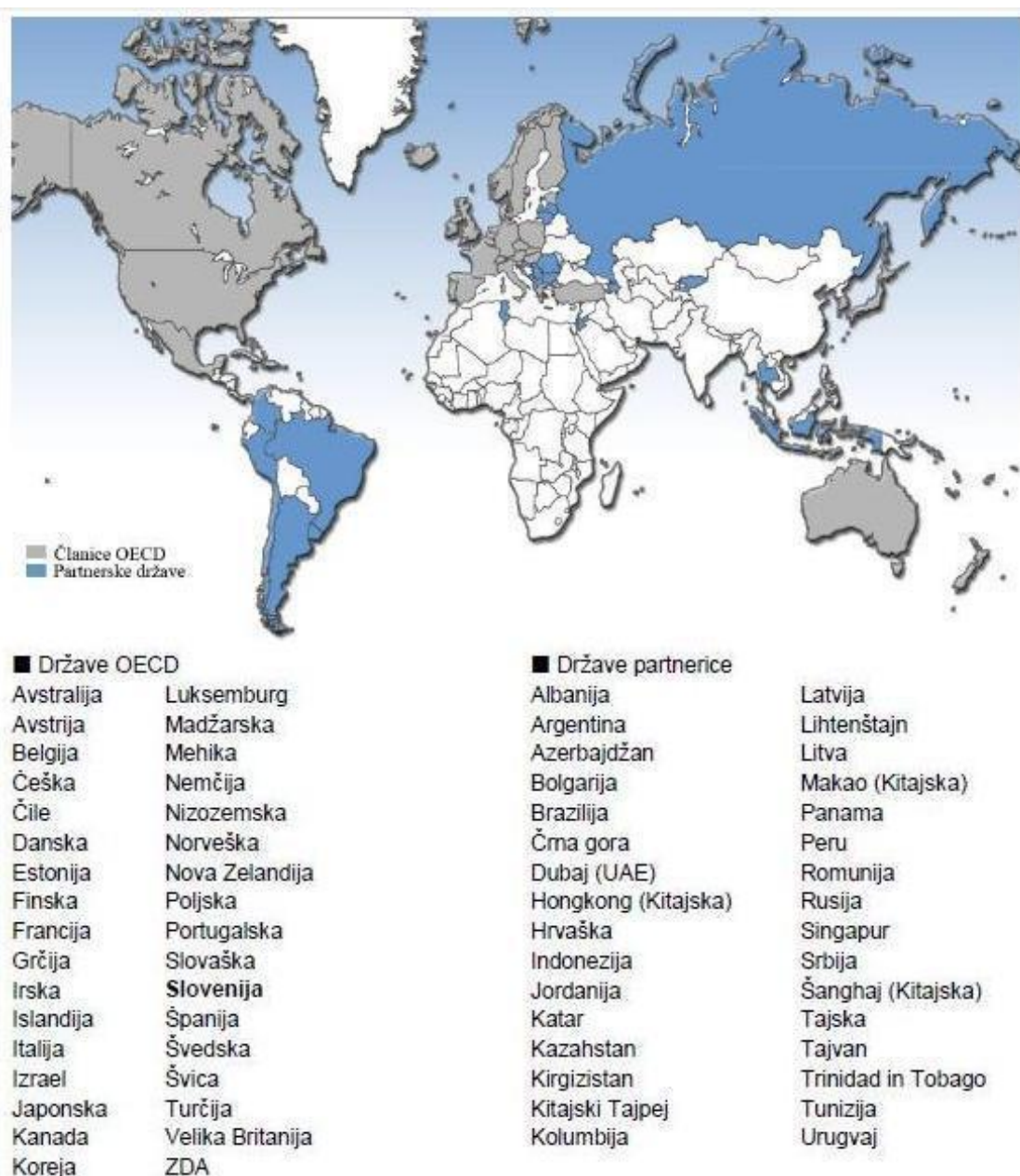
Prvo testiranje bralne pismenosti v Sloveniji predstavlja raziskava Andragoškega centra Slovenije, leta 1998 izvedeni nacionalni projekt Pismenost in udeležba v izobraževanju, ki je bil del mednarodne raziskave pismenosti odraslih (angl. International Adult Literacy Survey – IALS). Z raziskavo so pravzaprav preverjali funkcionalno pismenost in je dala zgovorne rezultate o pismenost odraslih med 16. in 65. letom starosti (Mednarodna, 1999). Takrat je Slovenija v primerjavi z ostalimi državami pokazala slabe rezultate, saj 75 % zajete populacije ni imelo zadostnih temeljnih znanj in spretnosti za ravnanje z informacijami. Med 20 zajetimi državami je bila Slovenija na 17. mestu.

Ker se v nalogi osredotočam na otroke, sem v nadaljevanju povzela rezultate mednarodnih projektov proučevanja bralne pismenosti otrok, v katere je vključena tudi Slovenija. Najobsežnejša med mednarodnimi programi za zbiranje podatkov o pismenosti učencev je PISA - Programme for International Student Assessment (slov. Program mednarodne primerjave dosežkov učencev), ki se izvaja vsaka tri leta. Pomemben vpogled v stanje pismenosti daje tudi raziskava PIRLS - Progress in International Reading Literacy Study (slov. Mednarodna raziskava napredka v bralni pismenosti), ki jo izvedejo vsakih pet let.

3.1.1 PISA

Program PISA sistematično izvajajo od leta 2000, z njim pa primerjajo znanje in spretnosti 15-letnikov na naravoslovnem, matematičnem in bralnem področju. Slovenija se je izvajanju projekta pridružila leta 2004. V program so večinoma vključeni dijaki in dijakinje 1. letnikov srednjih šol. Program se izvaja na tri leta, vsako leto pa je poudarek na drugi vrsti pismenosti. Bralno pismenost so podrobneje raziskovali v letih 2000 in 2009. Leta 2009 je v raziskavi sodelovalo 470 000 učenk in učencev iz 65 držav celega sveta, ki

so prikazane na Sliki 1. V Sloveniji je sodelovalo 7764 dijakinj in dijakov oziroma 333 srednješolskih izobraževalnih programov in 46 učencev iz 24 osnovnih šol (OECD, 2009).

Slika 1: Države, ki so sodelovale v raziskavi PISA 2009

V letu 2009 so rezultati pokazali, da so slovenski 15-letniki v temeljni bralni pismenosti pod povprečjem v primerjavi z drugimi državami Evropske unije in članicami OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development (slov. Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj) in partnerskimi državami, ki sodelujejo v raziskavi.

»Temeljna raven bralne pismenosti v raziskavi PISA je 2. raven. Učenci z dosežki na tej ravni izkazujejo tiste osnovne kompetence branja, ki jim omogočajo nadaljevanje učenja na drugih področjih in s tem tudi uspešno in učinkovito delovanje v vsakdanjem življenju« (OECD, 2009, str. 5). To raven je takrat doseglo 79 % slovenskih učencev (v primerjavi s povprečjem 81% učencev iz držav OECD).

Leta 2012 (ko je bil sicer večji poudarek na matematični pismenosti) so rezultati pokazali, da se stanje na področju bralne pismenosti v treh letih v Sloveniji ni bistveno spremenilo. 2. raven bralne pismenosti je v obeh letih dosegalo 79 % učencev. Na področju članic OECD so se medtem rezultati izboljšali za en odstotek. Pohvalno pa je, da se je odstotek slovenskih učencev na najvišji ravni bralne pismenosti (to je 6. raven) v treh letih povečal za dobre 4 %.

Rezultati raziskave iz leta 2009 so tudi pokazali, da so višje rezultate na področju bralne pismenosti dosegali učenci, ki radi berejo in ki vsakodnevno berejo tudi za zabavo, kar ni presenetljivo. Razlika se kaže tudi med spoloma, kjer boljše rezultate izkazujejo dekleta tako na področju same bralne pismenosti kot pri izkazovanju veselja do prostovoljnega branja.

Pomanjkljivo pismenost lahko pripišemo nepoznavanju ali pomanjkljivemu poznavanju pomena branja za posameznika, kar je tudi vzrok za nebranje. Starši se pogosto ne zavedajo, zakaj berejo z otrokom oziroma zakaj jim otrok bere. Eden od dejavnikov je tudi zapletenost branja in čas, ki ga le-to vzame v primerjavi z enostavnim in krajšim sprejemanjem istih vsebin na televiziji. S tem se že v zgodnji mladosti otrokom zmanjšuje zanimanje za branje (Grosman, 2003).

Raziskava je pokazala, da je socialno-ekonomski status otrok zelo pomemben dejavnik pri tem, ali bo po knjigi posegel tudi v svojem prostem času. Starši so tisti, ki bi se morali zavedati, kako pomembno je otroka vzgajati s knjigo, in četudi si le-teh ne morejo privoščiti, so jim pri tem v veliko pomoč knjižnice.

3.1.2 PIRLS

Bralno pismenost so v Sloveniji prvič preverjali leta 1991 z mednarodno raziskavo bralne pismenosti pod okriljem IEA – The International Association for the Evaluation of

Educational Achievement (slov. Mednarodna organizacija za raziskovanje dosežkov v izobraževanju) (Elley, 1995). Leta 2001 prvič izvedena mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS, s katero preverjajo pismenost otrok med 9. in 10. letom, je novejša različica raziskave iz leta 1991. Slovenija v raziskavi sodeluje že od začetka. Pri učencih preverjajo bralno razumevanje, namen branja in bralne navade oziroma dejavnike, povezane z branjem. Raziskavo PIRLS so nato ponovili še leta 2006 in leta 2011, kar omogoča primerjavo rezultatov (IEA PIRLS, 2011).

V letu 2001 je sodelovalo 35 držav, medtem ko je raziskava v letu 2011 pokrivala že 49 držav¹ oziroma šolskih sistemov. Slovenski učenci so pri bralni pismenosti pokazali precejšen napredek (502 točki v letu 2001, 522 točk v letu 2006 in 530 točk leta 2011), čeprav so še vedno precej za najboljšimi bralci (leta 2011 Hongkong s 571 točkami).

Tudi pri teh raziskavah se je pokazalo, da imajo deklice boljše bralne rezultate od dečkov², čeprav je potrebna pri interpretaciji razlik med spoloma določena previdnost, saj razlika med dosežki spolov ne vpliva tudi na različne rezultate med državami.

Več kot 90 % razlogov za rezultate na testih bralne pismenosti lahko pripišemo socialno-ekonomskemu statusu oziroma otrokovim življenjskim razmeram. Tako se pokažejo pomembne povezave rezultatov z izobrazbo staršev, številom knjig, ki jih ima otrok doma na voljo, naklonjenostjo staršev branju, opismenjevanjem otrok doma že pred vstopom v šolo in pa tudi obiskovanjem vrtca in glasbene šole (IEA PIRLS, 2011). Odstotek vpliva, ki ga imajo izobraževalne ustanove, je tako precej majhen. Raziskovalci zato predlagajo večjo vključenost šol in opozarjajo na aktivnejše usmerjanje k opismenjevanju, pri čemer naj vključijo tudi šolsko in splošno knjižnico. Vrtci že uvajajo predšolske bralne značke, v okviru katerih otroke hkrati vpišejo v splošno knjižnico ter jih seznanijo z njihovim poslanstvom in razpoložljivim gradivom ter tako tudi ekonomsko šibkejšim omogočijo dostop do bralnega gradiva (Predšolska, 1998).

¹ Sodelujoče države leta 2011: Avstralija, Anglija, Avstrija, Azerbajdžan, Belgija (francoski del), Bocvana, Bolgarija, Kanada, Tajvan, Kolumbija, Hrvaška, Češka, Danska, Finska, Francija, Gruzija, Nemčija, Honduras, Hongkong, Madžarska, Indonezija, Iran, Irska, Izrael, Italija, Kuvajt, Litva, Malta, Maroko, Nizozemska, Nova Zelandija, Severna Irska, Norveška, Oman, Poljska, Portugalska, Katar, Romunija, Rusija, Savdska Arabija, Singapur, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska, Trinidad in Tobago, Združeni arabski emirati, Združene države Amerike in Južnoafriška republika.

² V povprečju znaša razlika med spoloma 16 točk.

4 UČENJE BRANJA

Cilj celotnega bralnega pouka, ki ga izvajajo v šolah, je učenje in obvladovanje bralnih sposobnosti, ki pa se odražajo tudi pri pisni ali ustni komunikaciji. Pouk vključuje govorjenje, pisanje, poslušanje in branje in je usmerjen k ciljem razvijanja pozitivnega odnosa do branja, razumevanju poteka bralnega procesa in branja tako umetnostnih kot neumetnostnih besedil (Pečjak, 1999; Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj in Pečjak, 2012). Otrok pa se s knjigo sreča veliko prej in marsikateri otrok se branja nauči še pred vstopom v šolo.

Razvoj govora in kasneje tudi branja se začne že v zgodnjem otroštvu. Otroci že zelo zgodaj povežejo knjigo kot objekt z branjem kot dejavnostjo. Z njo se prvič srečajo v obliki kartonk, ko se učijo rokovanja z njimi in samo opazujejo slike, nadaljujejo pa ob pravljicah, ki jim jih berejo ali ob odprti knjigi pripovedujejo starši. Na ta način najmlajši bralci že kmalu prepoznavajo, da slike ponekod spremlja tudi besedilo in besedilno vsebino ločijo od tiste, ki ni opremljena z besedilom. Besede na tej stopnji prepoznavajo kot slike ali kot logotipe, zato se ta faza imenuje **slikovna ali logografska stopnja**. Otrok vizualno primerja logotipe ali besede med seboj in išče podobnosti z že vidnimi besedami, nauči pa se tudi smeri pisanja (od zgoraj navzdol, od leve proti desni). Ob tem ni zanemarljiva vloga staršev, ki dejavnost branja pospremito s pogovorom z otrokom (Žerdin, 2003).

V predšolskem obdobju, ko se otrok hitro uči in radovedno išče novo znanje, ima branje precejšen pomen. Leta 1995 so v Pionirski knjižnici v Ljubljani prvič predstavili priporočilni seznam knjig za otroke v vrtcu, sledilo pa je izoblikovanje programa predšolske bralne značke, ki ga vrtci še danes izvajajo v sodelovanju s splošnimi knjižnicami (Predšolska, 1998). Program predšolske bralne značke spodbuja starše, da berejo skupaj z otrokom, kar ne samo krepi medsebojne vezi v družini, ampak oblikuje tudi otrokov odnos do knjige v kasnejšem življenju. In čeprav marsikateri otrok v tem obdobju še ne bere sam, klub temu sledi vsebini in zgradbi zgodbe skupaj s starši, sprašuje, kje kaj piše in se tako uči. Ob branju s starši razvija svoje govorne in miselne sposobnosti ter poleg tega tudi gradi svojo osebnost. Skupna aktivnost s starši poleg tega

zmanjšuje otrokovo pasivno navezanost in zasvojenost s tehnologijo, ki ne more nadomestiti aktivne pisane in govornjene besede (Kristan, 1997).

Stopnjo, ko se otrok začne zavedati, da so besede sestavljene, in jih je mogoče razstavljati in sestavljati na zloge in črke, imenujemo **metajezikovno zavedanje**. Ta se pri večini otrok pojavi med 5. in 7. letom starosti (Žerdin, 2003). Nekateri otroci se branja učijo spontano, k čemur veliko pripomorejo dobre življenjske razmere, razvito bralno domače okolje in zgled, ki mu ga predstavljajo člani ožje družine. Velikokrat jim je tako privzgojen tudi odnos do same knjige. Raziskave (kot sta npr. PISA in PIRLS) so tudi pokazale povezavo med socialno-ekonomskimi dejavniki in stopnjo pismenosti otrok. Otroci, ki ne izhajajo iz bralno vzpodbudnega okolja, se morajo branja priučiti sistematično, predvsem tisti z motnjami v različnih stopnjah učenja branja pa morajo še posebej veliko časa nameniti vaji in utrjevanju.

Bralno opismenjevanje in pot k učenju samostojnega branja se začne v prvem triletju osnovne šole s sistematičnim opismenjevanjem. Učitelji otroke učijo črke ter skrbijo za to, da branje in pisanje vadijo. Tako utrjujejo in izboljšujejo svoje znanje ter pridobijo na hitrosti in točnosti branja. To je **abecedna ali alfabetska stopnja**. Na tej stopnji otrok spozna, da ena črka predstavlja en glas, uči se ju povezovati v besede in spozna pravila zapisovanja. Ko se učenec uči branja, sta pri tem posebej pomembna poznavanje črk in sposobnost predvidevanja, ki ga otrok dobi s poznavanjem pomena besed, ki jih uporablja v vsakdanjem sporazumevanju. Pri tem gre za uporabo različnih ključev za pomoč pri branju:

- semantični ali pomenski (manjkajočo besedo v povedi učenec dopolni s pomensko smiselno besedo),
- sintaktični ali skladijski (učenec si pri branju besed pomaga tako, da besedo prebere na skladijsko ustrezen način),
- grafo-fonetični ali glasovni ključ (učenec posamezne črke pretvarja v glasove in jih med seboj povezuje).

Bralci začetniki uporabljajo predvsem glasovni ključ, s čimer pa svoj delovni spomin preobremenijo in tako ne morejo spremljati pomena besedila. Proces dekodiranja si olajšajo z utrjevanjem uporabe ostalih dveh ključev, saj močnejša kot sta semantični in

sintaktični ključ, bolj jim pomagata pri razumevanju besedila. Predpogoj za razvijanje uporabe ključev pa je bogato besedišče³ učenca, s čimer bo lažje razumel in predvidel nadaljevanje povedi. Pri pouku se lahko učitelji poslužujejo več metod za utrjevanje poznavanja črk in spodbujanja razvoja ključev, najbolj priporočljivo pa je učenje speljati skozi igro in ustvarjanje (Žerdin, 2003; Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj in Pečjak, 2012). Ob vsem tem morajo imeti otroci na voljo tudi dovolj gradiva, s katerim lahko vadijo. Izposoja knjig v šolski ali splošni knjižnici ponuja možnost tudi tistim, ki si nakupa knjig ne morejo privoščiti in ponuja otrokom dovolj gradiva, po katerem lahko sežejo brez prisile in v skladu z njihovimi interesi.

Ko otroci poznajo črke in jih tekoče povezujejo v besede in stavke, sledi **proces utrjevanja**. Pri tem ni v ospredju razumevanje vsebine in pridobivanje znanja, ampak branje lahkih besedil s poznano vsebino in besediščem. Pomembno vlogo imajo tudi starši, ki naj bi z otroki čim dlje skupaj brali in se z njimi o vsebini pogovarjali. Kropp (2000) je prepričan, da bi se morali skupno branje in pogovor o vsebini v družini vzdrževati čim dlje časa, ne samo dokler se otrok ne nauči brati. S tem se ne samo utrjuje branje, ampak omogoča tudi posredovanje novega znanja in informacij ter krepi odnose v družini. Podobno nalogo imajo ure pravljic v knjižnicah, kjer otroci aktivno sodelujejo ob branju, zelo pa jih pritegne tudi ustvarjalno delo po pravljici.

Na vsebino in učenje z branjem lahko otroci preidejo, ko postane branje za njih avtomatiziran proces. Večina otrok to stopnjo usvoji v drugem letu sistematičnega učenja, za otroke z motnjo na tej stopnji opismenjevanja pa je potrebne veliko več vaje. Pri tem lahko začnejo pri branju neuspešni ali manj uspešni otroci vaje odklanjati. Take otroke je potrebno motivirati, izvajalci terapevtskih programov po svetu, ki izvajajo terapevtsko branje s psom, pa ugotavljajo, da jim veliko motivacijo predstavlja branje živali, ki ga kot nekritični poslušalec spremlja in ne obsoja njegovih napak, otrok pa ob tem branje in knjigo poveže s prijetnimi občutki (Reading to dogs).

³ Pasivno besedišče in občutek za skladišne oblike razvije otrok že v predšolskem obdobju s poslušanjem pravljic.

5 TEŽAVE PRI BRANJU

Čeprav so motnje v razvoju šolskih spretnosti, kamor sodijo tudi motnje branja in pisanja ter motnje v razvoju jezika, uvrščene v Mednarodno klasifikacijo bolezni, same motnje pri učenju branja niso bolezen. Jezikovne zmožnosti se z aktivnim branjem krepijo, otroci spoznavajo nove besede in si v mislih slikajo prebrano besedilo. Razumevanje prebranega in zmožnost iskanja informacij pa je predpogoj za prej omenjeno funkcionalno pismenost. Z branjem se razvijata in izboljšujeta tudi jezik in komunikacija najsi bo v pisani ali govorjeni obliki (Žerdin, 2003).

Vsem otrokom je potrebno brati in pripovedovati zgodbe, ali si z njimi ogledati poučno oddajo. S tem krepiamo njihovo razumevanja jezika in širimo besedišče ter spodbujamo komunikacijo, ki jim bo omogočala učinkovito življenje. V knjigi Govor in branje otrok (2012) avtorice navajajo številne raziskave, ki potrjujejo, da so boljši bralci tisti, ki se že zgodaj zanimajo za tisk in spodbujajo starše, da jim berejo. Taki otroci se tudi prej naučijo brati in kasneje v življenju pogosteje posegajo po literaturi. Tekom šolskega procesa so dobri bralci večkrat pohvaljeni, medtem ko slabi bralci iz okolja ne dobivajo ustreznih spodbud. Otroci, ki jim branje že tako povzroča težave, v izobraževalnem procesu pogosto niso deležni zadostne pozornosti in se zato branja ustrašijo. Dokazano je, da se v boljše bralce razvijejo otroci iz družin z dobrim socialno-ekonomskim statusom. Ti imajo načeloma boljši dostop do knjig, s starši obiskujejo knjigarne, knjižnice in predstave, starši (ki so večinoma višje izobraženi) jih spodbujajo pri komunikaciji in mišljenju, pogosteje skupaj berejo in se o prebranem pogovarjajo (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj in Pečjak, 2012; Grosman, 2003; OECD, 2009). Otrok ne bo postal bralec, ker mu to govorimo ali, še manj, ukazujemo. Otrok s težavami potrebuje pomoč pri premagovanju ovir pri branju.

Pri opismenjevanju otrok in njihovem prvem srečanju s pisano besedo moramo biti izredno potrpežljivi. Njihovo začetno dojetje besedila je zapleten metalni proces, ko poleg razbiranja znakov zgodbo povezujejo še z osebami in dogajanjem v njej. Učenje branja je za otroke naporna in stresna dejavnost. Strah pred napakami v branju se odraža tudi v zmanjšani osredotočenosti na besedilo in posledično s še več napakami. Tak otrok se bo brez potrebnih vzpodbud zelo verjetno pričel branja izogibati. Aktivni bralci se

pogosto niti ne zavedajo več, da branje od njih zahteva aktivno interakcijo z besedilom, ki jo neizkušeni bralci in bralci začetniki doživljajo kot napor. Za otroke je že razbiranje grafičnega besedila z vsemi črtami in krivuljami precejšen napor, za razumevanje in osmišljanje prebrane zgodbe pa morajo vključiti tudi svoje pretekle izkušnje in ne nazadnje domišljijo, s čimer se spodbuja njihov kognitivni razvoj. Lastna interpretacija pa je tudi razlog, zakaj imajo otroci o isti zgodbi različne predstave in ob njih doživljajo različna čustva (Grosman, 2003). Če se otrok nauči brati, še ne pomeni, da bo postal in ostal vseživljenjski bralec. Branje naj bo zato svobodna izbira in naj vključuje učenje skozi igro in zabavo.

V nadaljevanju bom opisala težave, s katerimi se pri branju srečujejo nebralci oziroma slabši bralci.

- Nizka samopodoba

Otrokom se samopodoba ključno oblikuje že v predšolskem obdobju. Ob vstopu v šolo je otrok že dovolj pod vplivom dotedanjih izkušenj z ljudmi v njegovem življenju, predvsem so to člani družine, da ima o sebi izoblikovano neko mnenje. Na njegov razvoj imajo pomembno vlogo tudi razmere, v katerih otrok živi, vedno več raziskav namreč kaže, da problematični otroci prihajajo predvsem iz neurejenih družinskih razmer. Kako lahko te vplivajo na njegovo željo po branju in učenju, smo že omenili. Do takih otrok so učitelji pogosto še bolj ostri, kar dodatno pogloblja njihov strah in nezaupanje vase. Čeprav je vzgoja primarno naloga staršev, bi se morali vsi izobraževalni delavci, tudi knjižničarji, zavedati, da lahko s primernimi spodbudami vplivajo na razvoj otroka. Za otroke sta občutek sprejetosti in ljubezni dobra popotnica za dvig samospoštovanja⁴ (Grosman, 2003).

Otroci z visoko samopodobo imajo praviloma manj težav v komunikaciji s sovrstniki, zaupanje vase pa se odraža tudi v učnem uspehu, saj se lažje učijo in imajo tako v šoli boljše rezultate. Otroci z nizko samopodobo se medtem soočajo s težavami pri učenju. Težje se prilagajajo šolskemu sistemu in počasneje napredujejo. Učenju se najraje

⁴ Nizko samospoštovanje se kaže bodisi s pretiranim obvladovanjem, kar pomeni, da je otrok bolj zaprt vase, tih in ima težave pri komunikaciji, bodisi s premajhnim obvladovanjem. Taki otroci so domišljavi, glasni, neubogljivi in se izogibajo učenju. Oba primera pa kažeta na to, da otrok dvomi o svojih sposobnostih in da si zasluži ljubezen. (Humphreys, 2002)

izognejo v strahu, da ne bi naredili napake, saj bi to dodatno zamajalo njihovo samospoštovanje.

- Neprimerno gradivo

Pri izbiri gradiva za otroke je potrebno biti pozoren na njihovo razvojno stopnjo. Pretežno besedilo jih bo namreč najverjetneje odvrnilo. V veliko pomoč pri svetovanju primerne gradiva so knjižnice, predvsem knjižničarji na mladinskih oddelkih v splošnih knjižnicah. Tako najmlajši prihajajo na ure pravljic, kjer se spoznajo s svetom knjig, ko se otroci naučijo samostojnega branja, pa na pravljice ne prihajajo več. V tem času jih veliko preneha brati. Knjižničar jih v tem obdobju lahko spodbuja k prostovoljnemu branju s predlogi in priporoči gradiva, ki ga imajo v knjižnici na voljo v velikih količinah. V veliki meri pa je otrokovo zanimanje za knjige odvisno od staršev in tega, kolikokrat jih pripeljejo v knjižnico.

- Zakonitosti in pravila pisanja

Ena od težav pri branju je zaostajanje v razvoju razločevanja smeri črk. Zato nekateri otroci težko razlikujejo med črkami b, p, g, d, ter a in e, torej med črkami, ki se razlikujejo samo v smeri, v kateri so zapisane. Otroci morajo spoznati in dojeti pravilo, ki zapoveduje smer pisanja. Prej kot ga spozna, hitreje se bo naučil pravilnega branja. Tega sicer ne prepoznavajo kot motnjo, ampak prej kot pomanjkanje spodbude za branje iz okolja. Že v predšolskem obdobju bi morali zato starši spodbujati razvoj branja in prepoznavanje osnovnih zakonitosti.

Tekom učenja branja poteka proces sinteze oziroma spajanja glasov v besede in proces analize oziroma razčlenjevanja besede na posamezne glasove. Večina otrok ta dva procesa usvoji brez posebnega učenja in utrjevanja, zato tudi učitelji samemu učenju procesov pogosto ne posvečajo dovolj pozornosti. Otroci, ki pa imajo motnjo procesa analize in sinteze, ne berejo tekoče, berejo posamezne črke in izgovarjajo glasove nepovezano, branje pa za njih težko postane samodejno.

- Socialni dejavniki

V času, ko se otroci naučijo samostojnega branja, jih veliko preneha brati. Poleg tega, da ne berejo več toliko staršem in se z njimi o knjigah ne pogovarjajo, lahko na slabše branje vplivajo tudi težave pri učenju branja in težave v šoli. Otroci se v šoli začnejo grupirati in tisti z boljšo samopodobo imajo praviloma tudi dobro razvite komunikacijske sposobnosti (in obratno), s čimer lažje navezujejo stike. Kvaliteta odnosov, ki jih med seboj vzpostavijo vrstniki, zelo vpliva na komunikacijske sposobnosti. Če otrok z vrstniki vzpostavi slabo komunikacijo in je ob tem še slab bralec, je velika verjetnost, da se mu bo branje uprlo, saj se bo bal zavrnitve s strani sošolcev ob glasnem branju v razredu (Žerdin, 2003). Otroci z nizko samopodobo se tako bolj bojijo glasnega branja pred razredom in R.E.A.D. program ima med svojimi cilji tudi izboljšanje omenjenih spretnosti mladega bralca.

6 MOTIVACIJA ZA BRANJE

Motivacija je nujno potreben dejavnik pri vsaki dejavnosti, saj usmerja vedenje posameznika. Prisotnost ali odsotnost motivacije se bo tako odražala tudi pri želji posameznika po branju. Bralna motivacija se pojmuje kot skupek različnih motivacijskih dejavnikov, ki spodbujajo posameznika k branju, dajejo bralnemu procesu smisel, pomagajo bralcu vztrajati do konca in spodbujajo željo po ponovitvi izkušnje.

Z bralno motivacijo se je podrobno ukvarjal raziskovalni projekt *Bralna motivacija kot dejavnik učne uspešnosti učencev v osnovni šoli*, ki je potekal v obdobju med letoma 2004 in 2006 na 24 osnovnih šolah po vsej Sloveniji in je zajel učence 3. in 7. razredov. Rezultati so pokazali, da z napredovanjem po razredih upada bralna motivacija. Učenci so ob vstopu v šolo večinoma motivirani za učenje in branje in se želijo čim prej naučiti samostojnega branja. Na prehodu iz nižje v višjo stopnjo pa se pričinja motivacija zmanjševati⁵. Branje in bralna motivacija se vrtita v krogu, saj boljše kot gre branje, večja je tudi bralna motivacija, katere rezultat je še boljše branje (Bralna motivacija, 2006).

Tesno je povezana s celotno učno motivacijo in je neločljiv del bralne učinkovitosti. Pečjakova (2010) navaja svojo in številne druge raziskave, ki potrjujejo povezavo med bralno motivacijo in bralno uspešnostjo. Motivirani bralci so tako bolj navdušeni in angažirani za branje ter imajo do branja in knjige boljši odnos, zato so tudi boljši in, pogosto, vseživljenjski bralci. Pozitivni občutki in odnos, ki ga ob tem ustvarijo do knjige, jih spodbujajo k ponovitvi doživetja.

Motiviran bralec je učinkovit bralec. Motivacija izhaja iz notranjih in zunanjih dejavnikov, boljši bralci pa so navadno tisti, ki jih motivirajo notranji dejavniki. Bralno motivirani ljudje samoiniciativno posegajo po literaturi, jo z zanimanjem in užitkom prebirajo in se iz nje več naučijo.

⁵ V višjih razredih postane preverjanje znanja bolj strukturirano in zahtevno. Branje tako ni več povezano s pozitivno izkušnjo, ampak ga povezujejo predvsem s tekmovalnostjo in ga vidijo kot sredstvo za doseganje učnega uspeha, torej večinoma kot negativno zunanjo motivacijo v želji po čim boljših ocenah. Branje za učenje je naporna dejavnost, vsi pa ne morejo ali niso pripravljeni vlagati truda vanjo.

Med notranje dejavnike sodijo:

- kompetentnost (zaupanje v lastne zmožnosti branja in razumevanja besedila),
- interes (potešitev radovednosti, učenje, čustvena vključenost v branje in povečana miselna aktivnost ob branju),
- zatopljenost v branje (osredotočenost bralca na gradivo, ki ga prebira, ob čemer bralec uživa),
- prepričanost o pomembnosti branja (čas, ki ga porabi za branje, je dobro porabljen čas, bralne dejavnosti so visoko ovrednotene).

Med zunanje dejavnike pa:

- priznanja (priznanja za dosežke, npr. potrdilo o opravljeni bralni znački, pohvala s strani učiteljev ali staršev),
- tekmovalnost (dokazovanje pred sošolci, sorojenci ...),
- socialnost (sodelovanje v pogovorih, raznih debatah in krožkih tako v šoli kot tudi v družinskem okolju),
- ustrežljivost (zadoščevanje pričakovanjem, npr. pol ure glasnega branja na dan).
(Pečjak 2010)

Poleg upadanja motivacije z leti, ko začenjajo otroke zanimati druge stvari, so velike razlike med motiviranostjo tudi med spoloma. Zanimanje za branje tako bolj upada pri dečkih kot pri deklicah.

Zdolgočasnost je motivacijski dejavnik, ki zelo vpliva na upor proti branju. Otrok se v knjigi ne najde več, njegovi vrstniki branja ne dojemajo kot atraktivno dejavnost, zato se je izogiba in vedno manj bere. Veliko bolj zanimive se mu zdijo računalniške igrice in televizija. Vendar prenehanje branja vodi v zaostalost v mentalnem razvoju tako v besedišču kot tudi v razumevanju in miselnih procesih. Zdolgočaseni bralci sicer znajo brati, vendar za to nimajo motivacije, s tem pa tudi ne možnosti napredka. V šoli se po začetnem opismenjevanju vedno manj časa posveča poučevanju in utrjevanju branja. Starši bi se morali zato vedno zanimati za to, kaj otroci berejo in se z njimi o tem pogovarjati, jim kupovati knjige ali z njimi obiskovati splošno knjižnico, da otroci ne izgubijo stika s knjigo. Otroci že zelo zgodaj vedo, kaj jih zanima, in zanima jih veliko stvari.

Spodbujanje branja o temah, ki jih zanimajo, širi interes tudi za druge sorodne teme, s tem pa otrok tudi več bere in išče nove informacije. V pomoč nezainteresiranemu bralcu so lahko tudi knjige, po katerih so nastali filmi ali nadaljevanke, knjige o aktualnih tematikah, ki zanimajo mlade bralce (velikokrat povprašujejo po modernih vohunskih zgodbah), pa tudi knjige Guinnessovih rekordov in podobno, ne nazadnje tudi stripi ali revije, da otrok le bere. Branje psu kot dejavnik motivacije je dokaj nova dejavnost, ki se v Sloveniji šele uveljavlja, v tujini pa je že priznana aktivnost, ki jo v ustanovah redno izvajajo.

7 KNJIŽNIČAR KOT MOTIVATOR ZA BRANJE

Ena od vlog splošne knjižnice je motiviranje za branje, kar se doseže z ustrezno nabavo gradiva, obdelavo in izposajo, pa tudi s primerno promocijo knjižnične zbirke. Predvsem otroci so tisti, ki hitro izgubijo zanimanje in raje posegajo po bolj interaktivnih oblikah zabave. Zato se morajo splošne knjižnice prilagajati novim družbenim razmeram ter slediti novim trendom in ponudbi, da lahko mladim bralcem ponujajo zanimive ter primerne vsebine in storitve. Nov trend je tudi branje psu, ki je dokaj nepoznana, a privlačna aktivnost, ki pritegne mlade bralce, zato jo tudi vedno več splošnih knjižnic vključuje v svojo ponudbo tako v Sloveniji kot tudi v tujini, na kar kažejo podatki Slovenskega društva za terapijo s pomočjo psov Tačke pomagačke.

Splošna knjižnica je prostor, kjer si lahko vsak izbere knjigo, ki je primerna njegovemu znanju, sposobnostim in interesom. Prosti dostop pomeni možnost izbire ter s tem tudi spodbudo branju in bralni pismenosti, zaradi česar splošne knjižnice k pismenosti pozitivno doprinašajo. Nekateri otroci so zahajanja v splošno knjižnico navajeni od malih nog, ko so jih tja vodili starši, knjižničarji pa morajo skrbeti, da so otroci zadovoljni, zainteresirani in se v knjižnico tudi vračajo (Novljan, 2011).

Knjižnice lahko mlade bralce spodbujajo na sledeče načine:

- Zanimiva in pregledna postavitve gradiva na mladinskem oddelku, kar pomeni, da morajo biti knjige dobro in smiselno razporejene, da je hitro razvidno, kateri oddelek ustreza določeni stopnji znanja ter da so strokovne in leposlovne knjige ločene. Otroci se sicer z organizacijo mladinskega oddelka seznanijo že v vrtcu in kasneje v šoli, ko jih vzgojitelji in učitelji vodijo na obiske v splošno knjižnico.
- Na posebnem mestu naj bodo izpostavljene novosti, zanimive ali aktualne knjige, tematske razstave ...
- Urejen naj bo kotiček za listanje in branje knjig, kjer imajo otroci čas in prostor, da lahko nemoteno rokujejo s knjigo. Ker s pogovorom o knjigah z drugimi (bodisi s starši ali s prijatelji) tešijo svojo radovednost ter širijo svoje znanje in zanimanje, je tudi zaželeno, da se na mladinskem oddelku ne spodbuja popolna tišina.

- Otroci naj imajo svobodno izbiro pri izbiri gradiva, vendar naj jim bo vedno na voljo pomoč usposobljenega knjižničarja ter svetovanje in pojasnila pri izbiri ustreznega gradiva za bralca določene starosti. Pogovor o knjigah usmerja mladega bralca k pravilnemu izboru knjige, s čimer se ga tudi navaja na samostojno razmišljanje o knjigah (na primer kakšna vsebina mu je všeč, koliko besedila želi, da ima knjiga, mu je bil kateri avtor še posebej všeč ...).
- Organizirajo naj se ustvarjalne delavnice na določeno tematiko oziroma zgodbo ali opremi kotiček, kjer lahko mladi bralci prosto ustvarjajo.
- Na koledarju splošne knjižnice naj bodo razporejene ure pravljic za predšolske otroke in skupinska branja za šolarje.
- Mladi bralci radi izpolnjujejo obrazce, na katere pišejo mnenja o knjigah, zato naj bodo ti na voljo, določen pa naj bo tudi prostor, kjer se lahko mnenja izpostavijo (npr. na notranji platnici knjige ali na posebni tabli nekje v prostoru), saj otroke zanimajo mnenja drugih in jih radi prebirajo, poleg tega pa tako spoznavajo, kaj imajo radi njihovi vrstniki in pridobivajo ideje, po katerih knjigah bi lahko tudi sami posegli.
- Ponudba promocijskega materiala, kot so na primer kazalke, lahko (in še bolj zaželeno) take, ki so jih otroci na delavnicah sami izdelali, in so povezane z matično splošno knjižnico ali določeno knjigo in njeno vsebino.
- Otroci, ki še nimajo izdelanega svojega okusa za knjige, radi posegajo po priporočilnih seznamih, ki jih usmerja h gradivu, primernemu njihovi starosti, zato jih lahko mladinski knjižničar vnaprej pripravi (na primer glede na starost, vsebino, najbolj brano gradivo ...).
- Knjižničarji se lahko domislijo različnih aktivnosti, ki spodbujajo radovednost in motivirajo bralce, da pogosteje in iz lastne motivacije posegajo po knjigah (na primer s kvizi, zbiranjem nalepk za prebrano gradivo, pomoč pri oblikovanju priporočilnega seznama ...).

- Izvedba predšolske bralne značke, ki otroku predstavi knjigo. Otrok si pri tem projektu izbere knjigo skupaj s starši, ki mu jo tudi preberejo, nato pa otrok zgodbo obnovi v vrtcu ali splošni knjižnici ter je za to nagrajen (na primer s priponko). Hkrati se bogati otrokov govor, mišljenje ter krepi samozavest. Poleg otrok pa ti projekti v splošno knjižnico pritegnejo tudi starše (Kristan, 1997).

Kot sta izpostavila Solheim in Steen Jensen (2013), je predvsem pomembno, da ima pri vsem tem otrok besedo pri izbiri gradiva. V šoli berejo večinoma predpisane knjige, ki morajo biti prebrane v določenem času ter so povezane z ocenjevanjem in domačimi nalogami. Redko pa so vprašani, katere knjige pravzaprav radi berejo. Knjižničar pa ga posluša in sprašuje po njegovih željah, ga usmerja do ustreznega gradiva in se o vsebini z njim pogovarja, če otrok to želi. S tem pridobiva zaupanje vase in svoje izbire ter se oblikuje v bralca, ki ve, kaj mu ugaja. Raziskava (Krashen, 2004) je pokazala, da imajo otroci večjo željo po branju, če se lahko samostojno poglobijo v tematiko, ki jih zanima in pa tudi če vedo, da lahko izbrano knjigo kadarkoli zamenjajo, če jim ne ugaja. Zanimivo pri tem je, da so otroci kljub možnosti menjave knjige vedno vprašali za dovoljenje, preden so posegli po novi knjigi, saj so priučeni branja knjig, ki jih predpisuje učni načrt.

Sodobna splošna knjižnica je prostor navdiha, prostor učenja ter prostor srečevanj in druženj (Novljan, 2011). Dober mladinski knjižničar lahko ključno pripomore k otrokovemu zanimanju za knjigo in navezanosti na knjižnico. Način, kako pristopi do otroka, kako ga uvede med knjižne police, kako dobro pozna mladinsko literaturo ter kako se z njim pogovarja, otroka razveseljuje in si zato želi ponovnega obiska knjižnice in knjižničarja. Predvsem je to pomembno pri otrocih, ki v zgodnjih letih niso imeli pravega stika s knjigo v domačem okolju. Otroci morajo zadostiti svoji radovednosti, zato mora biti možnost listanja po njemu zanimivih knjigah dana vsakomur.

8 TERAPIJA Z ŽIVALMI

Dokazano je, da živali blagodejno vplivajo na človekovo počutje. Že pozdrav domačega psa, ko se vrnemo iz službe, nam nariše nasmeh na obraz, popoldanski sprehod pa sprosti napetost. Vedno več ustanov uporablja terapevtske živali kot pomoč pri izboljšanju učinkov uradnega zdravljenja. Pri svojem delu jih tako uporabljajo zdravniki, socialni delavci in psihologi, najbolj pa so z živalskimi spremljevalci uspešni pri otrocih in starostnikih. Pozitivni učinki stika z živalmi se kažejo v zmanjšanju stresa, občutka osamljenosti, tesnobe, žalosti in depresije, dokazano pa blagodejno deluje tudi na srčno-žilni sistem (Marinšek in Tušak, 2007; Ilič, 2013).

Pri terapiji z živalmi usposobljeni terapevti s pomočjo živali pomagajo ljudem zmanjševati in odpravljati težave psihičnega, fizičnega ali socialnega zdravja (Krajnc, 2008). Najpogosteje uporabljene vrste živali za terapijo so psi in konji, srečamo pa tudi mačke, hrčke, morske prašičke, zajce, nekatere ptice ali plazilce in celo ribe. Pri tem žival ne nadomešča človeka, ampak je njena naloga predvsem vzdrževanje in vzpodbujanje prijazne in ugodne energije, medtem ko se terapija izvaja na varovancu. Terapija z živaljo ni igra z njo ali prikazovanje trikov, ki jih žival obvlada. Prav tako čas, namenjen terapiji, ni nadomestilo za varstvo otrok, ampak resna dejavnost s pričakovanimi rezultati.

Terapije z živalmi, razen v nekaterih primerih, potekajo individualno, delimo pa jih na dve področji (Ilič, 2013):

1. aktivnosti s pomočjo živali, kamor spada branje psu v knjižnici (Branje s Tačkami). Pri tej obliki je v ospredju družabništvo in odnos med psom in uporabnikom. V tem programu sodelujeta uporabnik in terapevtski par, prisotnost strokovne osebe pa ni nujno potrebna. Gre za motivacijsko, poučno in zabavno dejavnost, pri kateri se po navadi ne spremljajo učinki, saj cilji niso natančno določeni;
2. terapija s pomočjo živali, ki se izvaja pod nadzorom. Čeprav je tudi tukaj prisotno družabništvo, to ni v ospredju. Pri izvajanju terapij je vedno prisotna tudi strokovna oseba. Pri uporabniku s specifičnimi težavami sledijo zastavljenim ciljem in vestno beležijo napredek.

Uspešnosti terapije z živalmi je težko merljiva in dokazljiva. Najpogosteje se učinke terapije z živalmi meri z opazovanjem in beleženjem napredka. Ta je (ali ni) opazen s primerjavo uporabnikovega stanja med njegovim prvim in zadnjim srečanjem z živaljo.

8.1 R.E.A.D. program

Pse so v terapevtske namene začeli uporabljati v drugi polovici 20. stoletja⁶. Danes jih lahko zasledimo v zdravstvenih ustanovah, vrtcih, šolah, v varstveno-delovnih zavodih, domovih za starejše, vedno pogostejši pa so tudi v knjižnicah, kjer skupaj z vodniki izvajajo aktivnosti za pomoč mladim bralcem s težavami pri branju. Vodniki psov opažajo in navajajo zelo spodbudne rezultate takega načina dela. Eden takih terapevtskih parov sta na primer profesorica matematike in prostovoljka Tačk pomagačk Mojca Trampuš in njena zlata prinašalka Šapa, ki od leta 2012 učne ure skupaj izvajata na Srednji vzgojiteljski šoli in gimnaziji v Ljubljani. Pri tem profesorica ugotavlja, da so otroci pri pouku bolj sproščeni, v razredu vlada pozitivna energija in matematika jim ne predstavlja več tako velikega stresa (Trampuš, 2014).

Tudi v knjižnicah so psi vedno pogosteje prisotni. Pravljične urice s psom, ko pravljico pripoveduje prostovoljka Tačk pomagačk ob spremstvu svojega psa, naredijo srečanje bolj zanimivo, otroci so bolj osredotočeni, ob tem pa se naučijo tudi pravilnega ravnanja s psom. Vedno več knjižnic se odloča za izvajanje R.E.A.D. programa v svojih prostorih kot pomoč otrokom s specifičnimi težavami pri branju.

R.E.A.D. terapijo (Reading Education Assistance Dogs, slov. Pes kot pomočnik pri učenju branja) je leta 1999 pričela izvajati ameriška organizacija Intermountain Therapy Animals. Njihov cilj je izboljšati življenje ljudi z izkoriščanjem pozitivne vezi, ki jo lahko posameznik ustvari z živaljo. Terapija je namenjena otrokom, ki imajo težave pri branju, najsi gre za nepismenost ali odpor do branja. Le-te premostijo tako, da berejo psu, ki predstavlja nekritičnega poslušalca, voljnega poslušati. Seveda pa ne gre za branje kateremukoli psu, ampak posebej šolanemu in testiranemu terapevtskemu psu. Program

⁶ Leta 1976 je Elaine Smith osnovala Therapy Dogs International (slov. Mednarodni terapevtski psi), prvi register terapevtskih psov v ZDA. Leto kasneje so ustanovili Delta Foundation (kasneje poimenovano Delta Society), ki se je ukvarjala s preučevanjem vpliva živali na kakovost življenja ljudi. Danes ti in mnogo drugih novo ustanovljenih organizacij zagotavljajo ustrezno šolane terapevtske živali za ljudi, ki si terapije s pomočjo živali želijo. (Therapy dogs)

so prvič izvajali v splošni knjižnici v Salt Lake Cityju v Združenih državah Amerike, kasneje so ga prenesli tudi v šolske ustanove (Intermountain therapy animals).

Pri terapiji ne gre za branje otroku, ampak za branje otroka. Knjižničar skupaj z vodnikom terapevtskega psa izbere knjigo, ki jo nato otrok bere psu v mirnem kotičku knjižnice. Izbrano čtivo je ustrezno bralni stopnji otroka in ima navadno živalsko tematiko, otrok pa lahko tudi sam poljubno izbere knjigo. Ob tem se nato razvije pogovor, ki otroka spodbuja k aktivnemu odnosu do knjige in na dolgi rok vodi v odgovornega človeka s pozitivnim odnosom do živali. Pes ga pri branju poslušša in mu posveča svojo pozornost. Že prisotnost živali na marsikaterega otroka pozitivno vpliva in tako predstavlja dodatno motivacijo. Trening branja postane tako zabavna in privlačna izkušnja, katere se otrok vedno znova veseli. Mnogim otrokom s težavami namreč predstavlja veliko težavo sodelovanje z drugo osebo, sploh če je nizka tudi njihova samopodoba. Branje psu, ki ga lahko medtem božajo po mehki dlaki, pa jih odvrne od misli, da nekdo z njimi terapevtsko ukvarja. V ospredju je pes, tudi zgodba in vprašanja se nanašajo na psa, zato ima otrok manj časa za osredotočanje na svoje težave z branjem (Gračnar, 2014; Kanalec, 2014).

R.E.A.D. terapija se ne ukvarja toliko s težavami pri branju in bralno nepismenostjo, ampak v večji meri z odporom do branja in motivacijo za branje. Z vztrajnim in ponavljajočim branjem se seveda izboljša tudi kvaliteta in hitrost branja, predvsem pa je pomembno dajati otroku motivacijo. Pri branju tako sodelujejo le otrok, pes in vodnik, starši pa v procesu ne sodelujejo, saj bi otroci lahko ob tem čutili večji pritisk. Poleg težav z branjem se terapija odraža tudi v izboljšanih komunikacijskih spretnostih in boljšo vključenost v socialno okolje (R.E.A.D; Beremo s Tačkami).

Rezultati, ki jih lahko pričakujemo po R.E.A.D. terapiji, so opazni:

- izboljšanje bralnih sposobnosti,
- otrok se poveže s psom in se nauči pravičnega odnosa do živali,
- živali so nepristranske, zato se vse socialno-ekonomske in kulturne razlike nepomembne, kar spodbuja samospoštovanje otrok,
- boljše branje pomeni tudi večjo samozavest,
- terapevtsko delo z otrokom se kaže tudi v boljših socialnih odnosih in bolj odprti komunikaciji.

Leto po začetku izvajanja R.E.A.D. terapije so v Ameriki izvedli raziskavo o učinkovitosti. Rezultati so pokazali, da ne samo, da so otroci izboljšali svoje bralno razumevanje in spretnosti, ampak so pridobili tudi na samozavesti, zgradili so boljše odnose z vrstniki, z večjim veseljem so opravljali domače naloge, samoiniciativno so glasno brali v razredu, manj je bilo izostankov od pouka, razvili so veliko empatijo do živali in celo izboljšali osebno higieno (Debevc, 2010).

R.E.A.D. program se veliko ukvarja z otroki z nizko samopodobo, ki se bojijo kritike ob njihovem glasnem branju oziroma jim je ob glasnem branju nerodno. Otroke lahko ob vstopu v šolo presenetijo načini sporazumevanja drugih otrok, saj so bili v družinskem krogu vajeni drugačne komunikacije. Popravki njegovega branja s strani učitelja ali celo sošolcev lahko posameznika odvrnejo od nadaljnjih poskusov in se zato umakne v molk (Grosman, 2003). Tukaj nastopi pes kot nekritični poslušalec in kot pozitivna izkušnja, ki dvigne otrokovo samozavest. Prav spodbuda lahko iz slabih naredi boljše in dobre bralce, iz teh pa kasneje dobro opismenjene odrasle, ki bodo tako lahko aktivno prispevali k razvoju skupnosti.

V Sloveniji izvajata R.E.A.D. program društvi Ambasadorji nasmeha in Tačke pomagačke. S slednjimi smo tudi sodelovali pri pripravi naloge.

8.2 Društvo Tačke pomagačke

Slovensko društvo za terapijo s pomočjo psov Tačke pomagačke v svojih vrstah združuje številne prostovoljce, ki skupaj s svojimi psi nesebično pomagajo ljudem s težavami. Njihovo prisotnost je mogoče zaznati v vrtcih, šolah, knjižnicah, bolnišnicah, domovih starejših občanov, varstveno-delovnih centrih in še mnogo drugih ustanovah, kjer ljudem pozitiven stik z živaljo prinaša veselje in s tem izboljšanje stanja. Društvu sta s strani Republike Slovenije podeljena status humanitarne organizacije in status društva, ki deluje v javnem interesu na področju zdravstvenega varstva.

Danes že dobro poznano in uveljavljeno društvo je bilo ustanovljeno leta 2007. Njihov cilj je pomoč pri rehabilitaciji in izboljšanju počutja otrok, mladostnikov, starostnikov in oseb s posebnimi potrebami. Ponujajo 6 terapevtskih programov, in sicer terapije s pomočjo psov, aktivnosti s pomočjo psov, Beremo s Tačkami – R.E.A.D., družabništvo, pes v šoli oziroma izobraževanje s pomočjo psov in osveščanje otrok in

mladostnikov o pravilnem ravnanju z živalmi. Programe izvajajo v kar 68 ustanovah⁷, večinoma v domovih za starejše občane in osnovnih šolah, med njimi pa so tudi splošne knjižnice (Mestna knjižnica Ljubljana Šiška, Mestna knjižnica Kranj, Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto, Knjižnica Antona Linhartaradovljica, Mestna knjižnica Grosuplje, Lavričeva knjižnica Ajdovščina, Lavričeva knjižnica Ajdovščina, enota Vipava, Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper). V društvu trenutno deluje 51 usposobljenih terapevtskih parov, od katerih jih ima 23 R.E.A.D. licenco (Slovensko društvo za terapijo).

Svoje delo opisujejo v reviji Sledi, ki od junija 2009 izhaja vsaj enkrat letno. V njej javnost obveščajo o aktualnem in preteklem dogajanju, o svojih programih, delovnih skupinah in posameznikih ter o novostih s področja terapij s psom. Pretekle številke so prosto dostopne na njihovi spletni strani.

V Sloveniji so v letu 2010 pričeli z izvajanjem R.E.A.D. terapije, ki so jo sami poimenovali Branje s Tačkami. Pilotni projekt so izvedli v Zavodu za slepe v Ljubljani z dvema terapevtskima paroma (Debevc, 2010). Štiri leta kasneje so s programom že prisotni na vseh koncih Slovenije, kjer aktivnost izvajajo brezplačno⁸. Njihov namen je izboljšati bralne in komunikacijske sposobnosti in razviti veselje do branja, ki ga bodo bralci negovali za vse življenje.

Vsak pes ne more postati terapevtska žival. Društvo Tačke pomagačke sprejema prijave prostovoljcev, ki bi želeli opravljati terapevtsko delo, vendar morata, preden postaneta vodnik in njegov pes licenciran terapevtski par, skozi preverjanje ustreznosti, nato pa še skozi obširno šolanje in usposabljanje. Pasma, spol in velikost psa niso pomembni, pomemben pa je značaj, saj mora biti pes umirjen, poslušen, neboječ, tolerant, prilagodljiv, neagresiven ter željan dotikov in stika s človekom. Zato so za terapevtske pse primernejši starejši psi, ki imajo že izdelan karakter. Pes se mora dokazati tudi s potrdilom o cepljenjih in brezhibnem zdravju. In na koncu si mora, naj se še tako čudno sliši, terapevtskega dela in sodelovanja tudi želeti in v njem uživati. Prav tako si mora dela z živaljo želeti uporabnik in pravzaprav vsi vpleteni. Delo pod prisilo ne bo

⁷ Seznam vseh ustanov je dostopen na spletni strani http://www.tackepomagacke.si/kdo_smo/kje_delamo/ (pridobljeno: 18. 3. 2015)

⁸ Strošek za zainteresirane ustanove predstavljajo le potni stroški.

prineslo želenih učinkov, prej obratno. Vodnik svojega psa najboljše pozna, zato se tudi odloči, kakšno terapijo in kje jo bosta izvajala. Terapevtsko delo je za psa izredno naporno, saj v veliki meri deluje proti njegovim notranjim nagonom, zato je izvedba terapij s psom časovno določena in omejena. Vodnikova naloga ob hkratnem osredotočanju in motiviranju otroka je zato tudi motiviranje in skrb za dobrobit psa (Ilič, 2013). Društvo skrbi za nadzor in usposobljenost terapevtskih parov ter redno polletno zdravstveno preverjanje vsakega terapevtskega psa.

8.2.1 Branje s Tačkami - motivacija za branje

Kljub obilici informacij se lahko uporabniki knjižnic zatečejo k drugim virom, ki zadovoljujejo njihove potrebe (najpogosteje na svetovni splet), zato morajo knjižnice skrbeti za obisk in z različnimi dejavnostmi in aktivnostmi privabljati in motivirati bralce za uporabo knjižnih in multimedijskih gradiv, ki jih ponujajo. Branje s Tačkami je ena takih aktivnosti, ki pomaga mladim bralcem pri soočanju s težavami pri branju in s tem privzgaja ljubezen do knjige.

Branje s Tačkami se sicer bolj kot s težavami ukvarja z otrokovo motivacijo in željo po branju. Cilj aktivnosti je izboljšanje bralnih in komunikacijskih spretnosti otrok. Poteka v mirnem prostoru in individualno, saj so pri branju prisotni le mladi bralec, prostovoljec in terapevtski pes. Pes pri tem deluje kot motivator in daje otroku spodbudo in pogum s svojo prisotnostjo, prijeten prostor pa ga spodbudi k pogostejšemu obiskovanju knjižnice. Nekateri otroci med srečanjem radi berejo in se pogovarjajo, drugim predstavlja veliko težavo že sam pričetek branja, ki ga poskušajo odložiti bodisi s pogovorom ali sprehajanjem po prostoru. Naloga prostovoljca pri tem je, da skuša otroka čim bolj nevsiljivo pritegniti k branju, pa četudi gre le za kratke odlomke besedila. Ko otrok branje doživlja kot izziv ali frustracijo in naleti na težavo, mu prostovoljec pomaga tudi z razlagami in popravki, da oviro uspešno premosti in tako nadaljuje aktivnost z dobrimi izkušnjami in občutki (Debevc, 2010; Kanalec, 2014).

Program, ki ga izvajajo v knjižnicah, spada pod aktivnosti in je zato bolj zabaven in motivacijski, medtem ko so programi izvedeni v šolah obravnavani kot terapevtski, torej sledijo zastavljenim ciljem. V Goriški knjižnici Franceta Bevka v Novi Gorici so v šolskem letu 2013/14 program izvajali prvič, začeli pa so z mesecem oktobrom. Društvo je v tem

letu program izvajalo v treh knjižnicah (Mestna knjižnica Šiška, Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto in v Goriški knjižnici Franceta Bevka), ter v sedmih drugih ustanovah (CUDV Draga, OŠ Tolmin, OŠ Ivana Cankarja Vrhnika, OŠ Slovenske Konjice, Mladinski dom Maribor, ZPM Maribor, OŠ Ribnica). V šolskem letu 2014/15 so poleg naštetih z izvajanje Branja s Tačkami pričeli še v Knjigarni Libris v Kopru, in dvema osnovnima šolama, kjer program izvajajo občasno.

Bralna ura traja pol ure za enega otroka, na dan pa izvedejo dve bralni uri, saj bi bilo daljše izvajanje za psa prenaporno. Srečanja potekajo enkrat na teden ali enkrat mesečno. Otroci, ki se programu pridružijo prvič, se najprej seznanijo s prostovoljcem in njegovim psom, pogovorijo se o otrokovih izkušnjah z živalmi (na primer: ali se jih ne morebiti boji) in o njegovih bralnih navadah (Debevc, 2010). Tudi otroci, ki k Branju s Tačkami redno prihajajo, običajno najprej pozdravijo psa in se nato za sprostitev pogovarjajo s prostovoljcem. Sledita izbor knjige, ki jih pripravi prostovoljec, ali si jo mladi bralec prinese sam, in branje, ki je po trajanju omejeno na otrokove zmožnosti koncentracije. Ko ta toliko upade, da otrok ne more več brati, se za sprostitev pred odhodom še poigrajo s psom, bodisi izvajajo različne trike in se učijo ravnanja s psom ali rešujejo lažje naloge na lističih, ki jim jih pes prinese (na primer pripete na ovratnico ali v gobcu v torbici). Društvo Tačke pomagačke je oblikovalo tudi knjižne kazalke za vsakega R.E.A.D. terapevtskega psa posebej, ki otroka spominjajo na prijetne ure s psom in jo dobi ob odhodu domov.

Društvo beleži uspehe in napredek na številnih področjih, od katerih jih je nekaj opisanih v reviji Sledi Tačk pomagačk. Kokot Bujanovičeva (2015) na primer opisuje, kako postanejo otroci boljši bralci, pozabijo na težave pri branju, prebrane vsebine lažje razumejo in se zato o njih tudi raje pogovarjajo. Izboljšajo se komunikacijske spretnosti otrok, dvigne se raven samozavesti in jim zato tudi branje pred drugimi (na primer v razredu) povzroča manj težav. Pozitivna izkušnja, ki jo doživljajo ob bralnih urah, pa pripomore tudi k temu, da večkrat in z veseljem posegajo po novih knjigah.

9 EMPIRIČNI DEL

9.1 Namen raziskave in raziskovalna vprašanja

Program Branje s Tačkami je v slovenskih knjižnicah razmeroma nova storitev, v tujini pa že stalna praksa. Serra Smith (2009) ugotavlja, da so učenci državnih šol v Chicagu, kjer je izvajala raziskavo, ob branju s psom opazno izboljšali branje, več prostega časa so namenjali branju, izražali pa so tudi navdušenje nad novim znanjem o psih. Zanimalo me je, kakšne rezultate bo izvedba programa pokazala v slovenskem prostoru in ali je izvajanje Branja s Tačkami smiselno.

Z raziskavo sem najprej želela ugotoviti, kako prostovoljci program izvajajo, kako se nanj pripravljajo, katerim ciljem sledijo in kakšno je njihovo mnenje o napredku pri branju otrok. Nadalje sem želela ugotoviti, kako R.E.A.D. program sprejemajo otroci in njihovi starši. Zanimal me je njihov odnos, ki so ga razvili tekom izvajanja in obiskovanja programa tako do knjig in knjižnice kot tudi do prostovoljke in psa, saj odziv na izvajanje programa vpliva na mnenje obiskovalcev o knjižnici ter s tem na njen obisk in končno tudi statistično poročilo. Preveriti sem želela tudi, ali sta se branje in komunikacija pri otrocih izboljšala. Pomemben dejavnik pri izvajanju programa so tudi zaposleni v knjižnici, zato sem želela pridobiti tudi njihovo mnenje.

Drugi del raziskave sem opravila v knjižnici, kjer R.E.A.D. programa ne izvajajo. S tem sem želela ugotoviti, ali ljudje na drugih območjih program sploh poznajo in kolikšen bi bil njihov interes za uvedbo programa v njihovem okolju.

Pridobljeni rezultati bi lahko pripomogli vodstvu knjižnic, kjer programa še ne izvajajo ali o tem še razmišljajo, da bi se lažje odločali o uvedbi Branja s Tačkami v svojih ustanovah. Prav tako so uporabni za vse ustanove, kjer so njihovi uporabniki predvsem otroci (vrtci, šole, bolnišnice in drugi zdravstveni zavodi). Končno so rezultati uporabni tudi za pripravnike oziroma kandidate, ki bi se želeli s svojim psom kvalificirati za R.E.A.D. terapevta.

Glede na namen raziskave sem oblikovala sledeča vprašanja, na katera sem iskala odgovore:

- Kako branje s psom vpliva na bralne kompetence otrok?
- Kako branje s psom vpliva na komunikativnost otrok?
- Kako branje s psom vpliva na bralni interes otrok?
- Kako branje otrok vpliva na interes otrok za obisk knjižnice?
- Kakšen odnos razvijejo otroci z živaljo?
- Kaj pomeni izvajanje programa za knjižnico z finančnega, prostorskega in kadrovskega vidika?
- Kako prepoznaven je program Branje s Tačkami med prebivalci v okolju, kjer programa ne izvajajo?
- Kakšen je interes za obiskovanje programa v knjižnici, kjer ga ne izvajajo?

9.2 Metodologija

9.2.1 Intervju

9.2.1.1 Intervju s prostovoljko Tačk pomagačk

a) Namen in zasnova: preden sem pričela z opazovanjem, sem opravila intervju s prostovoljko, da sem se boljše pripravila na nadaljnjo izvedbo raziskave, saj sem želela o sami zasnovi, poteku in ciljih programa izvedeti več, kot sem zasledila v literaturi. Intervju je bil sestavljen iz 17-ih vnaprej pripravljenih vprašanj odprtega tipa, ki se nahajajo v Prilogi 1.

S prvim vprašanjem me je zanimalo, kakšne cilje in pričakovanja si je prostovoljka postavila za srečanja in ali jih je dosegla. Čeprav so cilji splošno določeni, pa sem predvidevala, da si prostovoljci cilje prilagodijo glede na okolje, v katerem delujejo in glede na otroke, s katerimi se srečujejo.

Nadalje me je zanimalo, koliko otrok je v preteklem letu obiskovalo program Branja s Tačkami in v kakšni starosti, saj statističnih podatkov v literaturi nisem zasledila.

Tretje vprašanje se je nanašalo na splošno knjižnico, in sicer, zakaj so za izvajanje Branja s Tačkami izbrali prav knjižnico in ne kakšnega drugega prostora, saj sem v literaturi zasledila, da izvajajo R.E.A.D. program tudi v šolskih ustanovah (Intermountain therapy animals).

Četrto vprašanje se je osredotočalo na specifična znanja, ki jih mora obvladati terapevt. Čeprav je v literaturi (Debevc, 2010; Ilič, 2013) opisano, kakšna znanja mora imeti vodnik terapevtskega psa, me je pri tem zanimala praktična izkušnja prostovoljke.

Sledeča vprašanja so mi dala vpogled v potek bralnega srečanja, še preden sem se ga dejansko udeležila, kar mi je olajšalo opazovanje in spremljanje srečanj. Tako sem s petim vprašanjem poizvedela, kako se prostovoljka pripravi na prvo srečanje z otrokom, ki se programa še ni udeležil. S šestim vprašanjem pa me je zanimalo, kako pogosto se nato srečujejo, saj je v Goriški knjižnici na voljo le en terapevtski par. Od odgovora na to vprašanje sem pričakovala, da se bo pokazala dejanska potreba po terapevtskih parih.

Sedmo vprašanje se je nanašalo na izbor literature, ki jo uporabljajo na srečanjih. Po Grosmanovi (2003) je namreč pomembno, kakšno gradivo ponudimo mladim bralcem. Hkrati me je zanimalo, ali jim pri izboru pomagajo knjižničarji ali lahko otroci tudi sami izbirajo knjige.

Ker se do dobrega branja pride s procesom utrjevanja, me je z osmim vprašanjem zanimalo, ali prostovoljka predpiše otroku domačo nalogo ali je otrokova želja po branju izven knjižnice prepuščena njegovim interesom.

Deveto in deseto vprašanje sprašujeta po odnosu med otrokom in živaljo. Tako me najprej zanima, ali ima enak učinek, če otroci berejo kateremukoli psu, ali ima prisotnost terapevtskega psa poseben učinek. Ker imajo otroci živali praviloma radi, pa me je zanimalo, kako prostovoljka postopa, kadar se otrok psa boji. Branje bi namreč otrok lahko povezal s strahom in negativno izkušnjo.

Enajsto vprašanje se nanaša na vsebino bralnega srečanja, saj sem prostovoljko spraševala, v kolikšni meri otroka popravlja pri branju, saj pretirani popravki lahko spominjajo na šolo in obveznosti, ki jih ta prinaša. Branje s Tačkami pa naj bi bila sproščujoče in zabavno druženje ob knjigi.

Dvanajsto in trinajsto vprašanje sprašujeta po vlogi staršev pred, med in po terapiji ter zakaj starši med bralnim srečanjem niso prisotni ob otroku. Slednje vprašanje sem postavila tudi zaradi moje udeležbe na srečanjih, saj sem želela predvideti, kako se bodo otroci odzvali na prisotnost tretje osebe.

Vrenk Hočevarjeva (2013) opisuje potek bralnega srečanja in omeni igro s psom, s katero se tudi zaključijo srečanja. S štirinajstim vprašanjem me je zanimalo, čemu je igra namenjena.

Petnajsto vprašanje sprašuje po opaznem napredku pri otrocih tekom leta. Od odgovora sem pričakovala, da mi bo dal vpogled v to, kar lahko pričakujem.

S šestnajstim vprašanjem me je zanimalo, katere prednosti in slabosti vidi prostovoljka v izvajanju programa. Vprašanje je zelo subjektivne narave, zato me je zanimal odgovor z njene perspektive.

Čeprav sem posreden odgovor na sedemnajsto vprašanje lahko razbrala iz šestega vprašanja o pogostosti srečanj, me je vseeno zanimalo, kako se ob izvajanju programa počuti prostovoljka, ali se ji zdi, da je preobremenjena, in ali meni, da lahko kot edini terapevtski par v Goriški knjižnici pokrivata povpraševanje po Branju s Tačkami na Goriškem.

b) Vzorec: Intervju sem izvedla z eno prostovoljko, ker je prostovoljcev razmeroma malo, vendar izvajajo program po podobnih izhodiščih. Namenoma sem izbrala prostovoljko, s katero bom sodelovala skozi vse leto, saj so mi odgovori dali vpogled v potek srečanj in način dela, ki sem ga tudi sama opazovala.

c) Izvedba: s prostovoljko sva intervju opravili, preden sem začela z opazovanjem. Srečali sva se v Goriški knjižnici na mladinskem oddelku, kjer sem se tudi seznanila s prostorom, kjer srečanja potekajo.

9.2.1.2 Intervju s starši otrok, ki obiskujejo Branje s Tačkami

a) Namen in zasnova: intervju s starši sem želela opraviti, da bi dobila vpogled v bralne navade otrok ter njihov odnos do knjig. Ker podobne raziskave, ki bi vključevala mnenja staršev, nisem zasledila, me je zanimalo, kakšno mnenje imajo starši o programu ter napredku njihovega otroka pri branju. V ta namen sem vnaprej pripravila 13 vprašanj odprtega tipa, ki se nahajajo v Prilogi 2.

S prvim vprašanjem me je zanimalo, zakaj so se odločili, da svojega otroka vključijo v program Branje s Tačkami, z drugim vprašanjem pa, kjer so za izvajanje programa

izvedeli. Ker je Branje s Tačkami razmeroma nova aktivnost v slovenskih knjižnicah, so me zanimali viri, ki morebitne obiskovalce najbolj prepričajo za udeležbo.

Ker je program primarno namenjen otrokom s težavami pri branju, sem s tretjim vprašanjem poizvedovala po otrokovih težavah z branjem. Zanimalo me je, kakšne težave starši prepoznajo pri svojih otrocih, na to pa se je navezovalo tudi četrto vprašanje, ki je povpraševalo po izboljšavah pri branju, odkar se udeležujejo Branja s Tačkami.

Peto vprašanje se nanaša na domače živali. Zanimalo me je, ali imajo doma psa ali kakšno drugo žival in če jo imajo, ali ji otrok doma bere. Ker so otroci navajeni, da jih na srečanjih poslušajo nekritični poslušalec, me je zanimalo, ali to izkušnjo prenašajo tudi v domače okolje. Na to vprašanje se je navezovalo tudi šesto vprašanje, ki sprašuje, ali otrok bere doma staršem in se z njimi pogovarja o knjigi. Z vprašanjema sem želela ugotoviti, kaj raje izberejo otroci.

Ker na otrokov odnos do knjige vpliva tudi odnos do knjige v domačem okolju, me je s sedmim vprašanjem zanimalo, koliko lastnih knjig ima otrok doma. Ne glede na odgovor me je z osmim vprašanjem zanimalo tudi, če in koliko knjig si za otroka izposojajo v knjižnici ter ali jim jih uspe pravočasno prebrati in vrniti.

Z devetim vprašanjem sem poizvedela, kdo daje pobudo za obisk knjižnice, starši ali otroci, saj me je zanimalo, ali jih pozitivna izkušnja tako pritegne, da so v pričakovanju in si jo želijo ponoviti.

Deseto vprašanje sprašuje, kdo v družini največ bere. Postavila sem ga, ker se odnos, ki ga imajo starši do knjig in branja, odraža tudi na njihovem otroku (OECD, 2009).

Enajsto vprašanje je o pogostosti zahajanja v knjižnico. Zanimalo me je, ali se jim zdi, da sedaj z otrokom knjižnico obiskujejo redkeje ali pogosteje.

Glede na to, da otroci obiskujejo Branje s Tačkami že drugo leto, me je z dvanajstim vprašanjem zanimalo, ali bi starši želeli, da Goriška knjižnica z aktivnostjo nadaljuje še naprej, ter posredno, ali bi svoje otroke vključili tudi v prihodnje.

Trinajsto vprašanje je spraševalo, ali bi program priporočili tudi drugim staršem. Ker imajo sami izkušnje z obiskovanjem, lahko že ocenijo, ali je program za otroka smiseln ali ne.

b) Vzorec: čeprav je bilo otrok, ki so prihajali na srečanja, več, sem za intervju s starši izbrala 5 staršev, katerih otroci so se najpogosteje udeleževali Branja s Tačkami. To so otroci, ki so Branje s Tačkami obiskovali že v preteklem letu. Zaradi vsebine vprašalnika sem potrebovala starše, ki večkrat pripeljejo otroka na srečanje, saj lahko tako primerjajo morebiten napredek.

c) Izvedba: intervju sem opravila pred prvim bralnim srečanjem, ko so starši otroke pripeljali na srečanje, sej sem se morala staršem najprej predstaviti in pridobiti pisno soglasje za spremljanje njihovega otroka na srečanjih. Vseh pet staršev je odgovarjalo posamično, odgovore pa sem zapisovala.

9.2.1.3 Intervju z zaposlenimi v Goriški knjižnici

a) Namen in zasnova: intervju z zaposlenimi sem izvedla, da bi dobila vpogled v vpletenost knjižničnega osebja v izvajanje programa. Za uvedbo novosti v ponudbi knjižnice je odgovorno vodstvo, zato sem želela pridobiti čim več podatkov, ki bi jim olajšali odločanje. V ta namen sem oblikovala delno strukturiran vprašalnik s trinajstimi vprašanji odprtega tipa, ki se nahajajo v Prilogi 3.

Prvo vprašanje sprašuje, zakaj so se odločili za uvedbo programa v knjižnici ter kdo je pravzaprav predlagal sodelovanje. Knjižnice morajo svojim bralcem ponujati vedno nove storitve, ob povezovanju z drugimi ustanovami in društvi pa lahko dosežejo širšo množico.

Z drugim vprašanjem me je zanimalo, ali so oglaševali uvedbo nove aktivnosti ter pričetek Branja s Tačkami in kako, saj so morali doseči čim več potencialnih uporabnikov.

Tretje vprašanje je o uspehu uvedbe aktivnosti, saj sprašuje, ali povpraševanje po udeležbi ustreza pričakovanjem.

Dodatno obremenjenost zaposlenih v knjižnici sem preverjala s četrtem vprašanjem, saj me je zanimalo, ali pomeni izvajanje programa večjo ali manjšo obremenitev za zaposlene v knjižnici.

Peto in šesto vprašanje sprašujeta po opaznem povečanju obiska v knjižnici in povečani izposoji na mladinskem oddelku, ki bi ju lahko pripisali izvedbi Branja s Tačkami.

S sedmim vprašanjem me je zanimalo, ali so zaposleni mnenja, da je Branje s Tačkami pripomoglo k večji prepoznavnosti knjižnice v širšem okolju.

Osmo vprašanje je o zadovoljstvu bralcev in obiskovalcev z izvajanjem programa, ali program hvalilo ali grajajo, ter nenazadnje, kako so sprejeli psa v knjižnico. Goriška knjižnica ima prepoved vstopa za živali, vendar je delovnim psom vstop dovoljen. Zadovoljstvo obiskovalcev pa je lahko dober argument za uvedbo programa.

Deveto vprašanje sprašuje, kakšne prednosti in slabosti vidijo zaposleni v izvajanju programa.

Z desetim vprašanjem me je zanimalo, ali bi tovrstno aktivnost priporočili tudi drugim knjižnicam in ustanovam, kjer izvajajo programe z otroki. Priporočila in dobre izkušnje drugih ustanov olajšajo evalvacijo programa za ustanove, ki o uvedbi še razmišljajo.

Enajsto vprašanje sprašuje, ali bi se knjižnica odločila za uvedbo programa, četudi bi to bilo plačljivo, saj ga trenutno izvajajo prostovoljci. Na slednje se navezuje tudi dvanajsto vprašanje, ki sprašuje, ali bodo v knjižnici nadaljevali z izvajanjem programa.

b) Vzorec: za intervju sem izbrala 3 zaposlene na različnih položajih, in sicer sem se odločila za pogovor z direktorjem, s koordinatorjem med knjižnico in društvom Tačke pomagačke ter bibliotekarjem na mladinskem oddelku. Vzorec je bil namenski, saj sem želela pridobiti kar največ informacij z različnih delovnih položajev.

c) Izvedba: intervjuje sem z vsakim zaposlenim posebej izvedla tekom šolskega leta 2014/15 po predhodnem dogovoru. Zaposleni so posamično odgovarjali na ista vprašanja, odgovore pa sem zapisovala.

9.2.2 Opazovanje

a) Namen in zasnova: osnovni namen opazovanja otrok je bilo pridobiti podatke o tem, ali se branje in odnos do knjige pri otrocih tekom šolskega leta spremeni in kakšne so te spremembe. Za opazovanje sem se odločila, ker sem mnenja, da sem s tem pridobila boljše rezultate, kot bi jih pridobila s pogovorom z otroki, saj opazovalec lahko zazna pojave ali vedenja, ki se jih opazovani niti ne zaveda. Goriško knjižnico sem izbrala, ker izvaja aktivnost že drugo leto in je ta pri njih že utečena.

Napredek pri branju petih vključenih otrok sem nato skozi leto spremljala s pomočjo ocenjevalnih lestvic od 1 do 5 (pri čemer je 1 – zelo slabo, 2 – slabo, 3 – dobro, 4 – zelo dobro, 5 – odlično), s katerimi sem ocenjevala otrokovo sodelovanje glede na 7 kategorij:

- komunikacija otroka s prostovoljcem,
- motivacija za branje,
- osredotočenost na branje,
- razumevanje vsebine,
- tekočnost branja,
- interakcija s psom,
- zadovoljstvo ob obisku.

Za ocenjevalno lestvico sem se odločila, ker bi bilo nemogoče med seboj primerjati otroke, ki izkazujejo različno motiviranost in znanje branja. Kot primer je Serra Smith (2009) v svoji raziskavi, kjer je proučevala izboljšave branja in pisanja učencev, do katerih prihaja ob prisotnosti psa, uporabila štetje besed v določenem časovnem okviru. Mnenja sem, da se je z ocenjevalno lestvico mogoče bolje prilagajati posameznemu otroku, zato sem tudi izbrala petstopenjsko, saj bi mi manjši nabor ocen dal ožjo sliko. V obrazec sem vključila tudi prostor za pripombe. Vzorec obrazca za opazovanje je v Prilogi 5.

b) Vzorec: opazovani vzorec je predstavljalo pet otrok, ki so v času izvajanja raziskave Branje s Tačkami redno obiskovali, in sicer štiri dečki in ena deklica, vsi stari 9 let. Občasno se je branju pridružil tudi kakšen otrok na novo ali po daljši odsotnosti, vendar teh nisem zajela v rezultate, saj sem bila ob njih prisotna premalo časa. Redne

udeležence sem izbrala zato, ker je opazovanje napredka mogoče le ob daljšem spremljanju otrokovega branja.

c) Izvedba: opazovanje otrok pri branju je potekalo v šolskem letu 2014/15 od oktobra 2014 do maja 2015 v pravljčni sobi Goriške knjižnice Franceta Bevka Nova Gorica, kjer izvajajo Branje s Tačkami že drugo leto. Branje s Tačkami sem z dovoljenjem direktorja Goriške knjižnice, prostovoljke Tačk pomagačk in staršev otrok spremljala vsak ponedeljek kot nevtralna opazovalka.

9.2.3 Anketa

a) Namen in zasnova: del raziskave je bil vzporedno izveden v Kosovelovi knjižnici Sežana, kjer R.E.A.D. programa ne izvajajo. Med uporabniki sem iskala mnenja in zanimalo me je, kako poznan je R.E.A.D. program v okolju, kjer ga ne izvajajo. Z anketo sem želela tudi izvedeti, ali starši pri svojih otrocih zaznavajo težave pri branju in ali bi se odločili otroka vključiti v program. V ta namen sem oblikovala kratek anketni vprašalnik s petimi vprašanji, ki se nahaja v Prilogi 4. Sestavljen je iz štirih odprtih in enega vprašanja zaprtega tipa.

Prvo vprašanje sprašuje po starosti otroka. Vključila sem ga zaradi preverjanja starosti, saj so bili moja ciljna skupina starši otrok med 7 in 12 let.

Drugo vprašanje je bilo, ali poznajo program Branje s Tačkami, ki ga izvaja društvo Tačke pomagačke. Društvo namreč gostuje širom Slovenije in predstavlja svojo dejavnost. Vprašanje je ponujalo dva odgovora, in sicer »Da, poznam.« in »Ne poznam.« Za tiste, ki programa niso poznali, sem pod drugim vprašanjem dodala kratek opis programa, da so lahko nadaljevali z izpolnjevanjem ankete.

V tretjem vprašanju sem jih spraševala, ali prepoznavajo pri svojem otroku težave pri branju. Nadalje sem ji vprašala, kakšne so po njihovem mnenju prednosti programa in ali menijo, da bi imel njihov otrok lahko korist od udeležbe.

S četrtem vprašanjem jih sprašujem po slabostih oziroma pomislekih, ki jih mogoče imajo do izvajanja programa.

Anketo sem zaključila s petim vprašanjem, in sicer, ali bi se jim zdela smiselna izvedba programa v sežanski knjižnici oziroma če si je želijo.

b) Vzorec: v anketo sem zajela 30 staršev otrok starih med 7 in 12 let.

c) Izvedba: staršem, ki obiskujejo knjižnico, sem na mladinskem oddelku Kosovelove knjižnice Sežana v oktobru 2014 v izpolnjevanje izročila kratko anketo, ki so jo izpolnjevali manj kot 5 minut. Večina jih je knjižnico obiskala v spremstvu otrok, vendar sem jih pred izpolnjevanjem vnaprej povprašala po starosti njihovega otroka.

10 Rezultati raziskave

10.1 Intervju s prostovoljko društva Tačke pomagačke

Prostovoljci Tačk pomagačk sledijo predpisanim ciljem programa in tako zasnujejo tudi svojo aktivnost. Glavni cilj prostovoljke je, da otrok vzljubi branje. Zaradi individualnega dela z otroki se delo seveda sproti prilagaja glede na sposobnosti in počutje otroka na dan branja. Tako je bilo na primer branje kužku slabše in je trajalo krajši čas, če je bil otrok utrujen. Veliko je odvisno tudi od staršev in njihove zavzetosti za otrokovo branje in prihajanje v knjižnico. Če so otroci redno prihajali, je bil napredek opazen.

Interes za obiskovanje programa je zelo velik, v šolskem letu 2013/14 ga je redno ali občasno obiskovalo kar 21 otrok v starosti od 6 do 10 let. Za terapevtski par je tako število, glede na to, da branje poteka enkrat tedensko, kar precejšnja obremenitev, zato si prostovoljka želi pomoči še več terapevtskih parov, saj opaža, kako zadovoljni so otroci ob odhodu iz knjižnice in kako marsikdo napreduje v branju, izboljša pa se tudi njihova komunikacija. Tako bi imelo še več otrok možnost obiskovati Branje s Tačkami.

Branje s Tačkami se odvija v knjižnici najprej zato, ker so jih sprejeli medse, pa tudi ker *»že samo ime pove, da se bomo ukvarjali s knjigo«*. Knjige so tako vedno pri roki, program Branje s Tačkami ima tudi svojo člansko izkaznico, na katero si otroci izposojajo knjige. Branje se odvija v pravljlični sobi, ki je že sama po sebi privlačna za otroke, starši pa lahko na otroka počakajo v prostorih knjižnice. Knjižnica je zato za izvajanje programa zelo primerna. *»Seveda bi lahko bil to tudi kakšen drug prostor, vendar bi moral zadostiti določenim pogojem«*.

Terapevtski par, ki opravlja to poslanstvo, mora imeti v prvi vrsti rad otroke in znati komunicirati z njimi. Kuža mora biti sposoben zadržati položaj od 10 do 15 minut. Terapevtski par mora biti dobro usklajen par, ki komunicira tako verbalno kot neverbalno.

Na prvo srečanje z otrokom prostovoljka nima posebnih priprav, saj otroci vedo, da prihajajo na branje, kjer bo prisoten tudi pes, otroci pa imajo kužke radi. *»Po navadi je prvi stik prav prisrčen, takega naredi kuža. Tako starši kot otroci se pogovorijo z mano preko kužka in stvar čudovito steče.«*

S posameznim otrokom se srečajo enkrat ali dvakrat mesečno, saj je otrok veliko in drugače ne gre.

Za branje psu si otroci sami izberejo knjigo s police v knjižnici ali izbirajo med naborom knjig, ki jih ima prostovoljka vedno pri sebi. Včasih prinesejo tudi sami kakšno knjigo od doma. Berejo pa raznovrstno gradivo. Včasih je to obvezno šolsko čtivo, pravljice, nekateri otroci imajo radi knjige iz določene zbirke, pa tudi strokovno mladinsko literaturo. Ko se otrok ne zna odločiti, mu na pomoč priskoči knjižničar, ki se otroku posveti in mu svetuje, medtem pa ga med policami spremljata prostovoljka in njen pes. Tako je izbira knjige v celoti prepuščena otrokom. Oni se odločijo, kaj bi na srečanju radi brali.

Prostovoljka od otrok ne zahteva, da bi doma brali ali dokončali knjigo, ki je na srečanju mogoče niso prebrali do konca. Če želijo, jim prostovoljka ponudi možnost, da si jo lahko izposodijo, ali jo naslednjič berejo naprej. *»Največ jih odgovori, da doma ni tako lepo, ker ni kužka zraven. Eni pa to naredijo. V bistvu jih ne obremenjujem z domačimi nalogami, naj začitijo lepoto branja pri obisku knjižnice in kužka.«*

Bralna ura s psom je za otroke nekaj posebnega. Otroci sicer lahko berejo tudi domačemu psu ali članom družine, vendar doma berejo drugače. *»Starši včasih preveč zahtevajo, so neučakani in vse to se odraža na otroku. Ko dobim kakšnega novega otroka, potrebujem par srečanj samo zato, da dopovem otroku, da ni nič hudega, če naredi napako. Kuža ga bo kljub temu še naprej veselo poslušal.«* Otroci so pri branju sproščeni in veseli in tako največ odnesejo od srečanja.

Vsi otroci, ki se vključijo v program, imajo radi pse, marsikdo ima psa tudi doma. Vendar se nekateri otroci živali vseeno bojijo in si je na primer ne upajo pobožati. Prostovoljci Tačk pomagačk z različnimi tehnikami psa približajo tudi takim otrokom. *»Šele ko dosežemo umirjenost otroka, mu lahko ponudimo knjigico. Prej to ne bi bilo smiselno, saj bi bil učinek prav nasproten od zelenega.«*

Ob branju prostovoljka otroka načeloma ne popravlja. Potrebno je presoditi, kakšno je počutje otroka in koliko vzpodbude potrebuje ter se na podlagi tega odločiti, koliko popravkov je primernih. Temu je tudi namenjen uvodni pogovor. Ker so mladi

bralci zelo zagnani za branje psa, bi preveč prekinitev naredilo več škode kot koristi. Ker komunikacija poteka preko psa, je sicer opozarjanje na napake lažje, saj *»kuža ni razumel besede ali se mu je poved zdela čudno povezana.«*

Vloga staršev pred branjem je, da otroka na srečanje pripravijo že doma. Ko se Branja s Tačkami udeležijo prvič, se s prostovoljko pogovorijo o otrokovem branju in o poteku srečanj. Medtem ko je njihov otrok na bralni uri, ki traja pol ure, ga starši običajno počakajo v prostorih knjižnice, kjer si privoščijo kavo ali berejo knjigo oziroma prelistajo časopise. Po srečanju pa se starši zelo radi pogovorijo z otrokom, *»občutek imam, da so tudi sami zelo veseli«*.

Med srečanje starši niso prisotni, saj bi naredili več škode kot koristi, saj se včasih zana, da je otrok doma pod velikim pritiskom. Pri branju psa ta pritisk ni potreben, saj naj bi otrok na srečanjih začutil predvsem sproščenost, ki bi jo povezal z branjem. *»Otroci so nežni in v fazi razvoja in potrebujejo čim več dobrih pozitivnih dražljajev.«* Pomembno pa je tudi, da je na srečanju tišina in čim manj motečih elementov.

Srečanje se prične s pogovorom, med katerim se vsi trije udeleženci spoznavajo. Sledi branje in ko otrok ne zmore več, srečanje zaključijo s sprostivjo. Ta je pomembna, saj se otrok med branjem močno trudi in osredotoča, med branjem sproti obnavljajo prebrano, ter tako preverjajo razumevanje vsebine in po vsem tem otrok komaj čaka na sprostitev. Za to je igra s kužkom zelo primerna, pomembno pa je predvsem, da se srečanje konča pozitivno in sproščujoče.

Prostovoljka opaža napredek, vendar obžaluje, da imajo na voljo premalo skupih terminov. Napredek opaža tako pri branju kot tudi pri komunikaciji. Otroci so tako izbirali vedno bolj zahtevno čtivo in jo vedno več spraševali, saj je bilo potrebno razložiti in se pogovoriti o veliko novih besedah. Tudi starši poročajo, da so se otrokom ocene v šoli izboljšale.

V programu vidi prostovoljka večinoma prednosti. *»Branje kužku ima krasne učinke na otroke. Tudi tisti otrok, ki je na srečanju prebral samo dva stavka, je bil vesel in nasmejan ob koncu najinega druženja.«* Med branjem se otroci sproščajo, ko božajo psa in izpostavila je primer fanta, ki je bil na začetku zelo zadržan. *»Zadnji dve srečanja je*

kužku prinesel piškotke. Ampak ne tako, da mu jih bo kar dal! Doma je premislil, kam jih bo skrnil in pes jih bo iskal. Krasen zaključek ure! Vsi trije smo bili presrečni, ker je kuža našel vse piškote.» Slabost vidi predvsem v tem, da je edina prostovoljka, saj so tako lahko vključili veliko manj otrok.

Za nadaljnje izvajanje Branja s Tačkami si prostovoljka želi še več terapevtskih parov z licenco, saj en par ne more pokrivati povpraševanja. *»Šla sem na obisk v osnovno šolo, kjer sem predstavila moje delo z enim njihovih učencev v Goriški knjižnici. Veste, kaj mi je rekla pedagoginja? Saj vem, da ne uspete, ampak bilo bi čudovito, če bi lahko učenci večkrat prišli k vam v knjižnico na branje. Se pravi, naša pot je prava, samo časa in terapevtskih parov nam primanjkuje.«*

10.2 Intervju z zaposlenimi v Goriški knjižnici Franceta Bevka

Knjižničnemu osebju je izvajanje programa predlagala prostovoljka Tačk pomagačk. Vodja izposoje, ki je kasneje postal tudi koordinator med prostovoljko in knjižnico, je idejo predstavil direktorju. Ker knjižnica ponuja različne dejavnosti za različne ciljne skupine, med katerimi so tudi otroci s težavami pri branju, so se odločili za uvedbo programa in s tem obogatili svoje storitve ter knjižnico še bolj približali uporabnikom.

Pred začetkom izvajanja programa so aktivnost oglaševali v raznih medijih (radio, časopisje, oglasni panoji v knjižnici, spletne strani), v knjižnici so organizirali srečanje, na katerem so predstavili knjigo Tačke, tace in velika sreča lokalne avtorice Alje Furlan, ki je oblikovana za potrebe mladih bralcev s težavami pri branju. Veliko pa k promociji programa naredijo tudi zadovoljni uporabniki, saj se pozitiven glas o programu širi od ust do ust.

Povpraševanje po udeležbi presega pričakovanja, zanimanje je zelo veliko in knjižnica že načrtuje vključitev dodatnih terapevtskih parov.

Ker komunikacija poteka med prostovoljko in koordinatorjem, v knjižnici ne vidijo večje obremenjenosti za zaposlene. Naloga knjižničarjev je le zbiranje prijav in priprava primerne gradiva. Program jemljejo kot promocijo branja, kar je pravzaprav tudi delo knjižnice. Po prijavi se zainteresirani nato dogovarjajo s prostovoljko.

Izposoja je zaradi možnosti uporabe knjigomata in prostega pristopa težko oceniti, vendar so zaposleni mnenja, da se izposoja na mladinskem oddelku zaradi Branja s Tačkami ni povečala. Pomeni pa program za knjižnico pozitivno pridobitev.

V Goriški knjižnici se sicer obisk konstantno povečuje, vendar povečanega vpisa prav tako ne pripisujejo Branju s Tačkami.

Branju s Tačkami pa pripisujejo večno prepoznavnost knjižnice v okolju. Tako se je na primer predstavitev društva udeležil tudi župan Mestne občine Nova Gorica, sodelovanje knjižnice s Tačkami pomagačkami je bilo predstavljeno v medijih, kot sta Primorske novice, Ona in drugi. Program je bil tudi v medijih pozitivno sprejet in ocenjen, kar je vsekakor dobro za knjižnico.

Psi imajo v Goriško knjižnico prepovedan vstop, vendar je bil program s strani društva zelo dobro predstavljen, tako da se lahko delovni psi zadržujejo v prostorih knjižnice. Knjižničarji opažajo, da je s strani obiskovalcev pes zelo dobro sprejet. Ko vstopi v knjižnico, je *»cel žur, vsi so ga veseli«*, pa tudi zaposlenih ne moti, saj je zelo miren in prijazen. Obiskovalci izražajo navdušenje nad programom, vendar tudi oni pogrešajo več terapevtskih parov.

Zaposleni vidijo v programu več prednosti kot slabosti. Tako izpostavljajo pomoč otrokom s težavami pri branju, ki jim drugačen pristop pomeni dodatno vzpodbudo. Če otroci na tak način lažje sprejemajo knjigo in branje, potem je to vsekakor pozitivno. Kot slabost navajajo pomanjkanje prostora v knjižnicah, saj je za tovrstno aktivnost potreben ustrezen prostor, premajhno pa je tudi število terapevtskih parov. Težavo lahko predstavlja tudi morebiten strah pred živaljo, čeprav se otroci na splošno ne bojijo psov. Negativno noto daje tudi premalo osveščena javnost, saj mnogi od obiskovalcev in knjižničarjev do uvedbe programa niso vedeli o njegovem obstoju.

Aktivnost bi vsekakor priporočili tudi drugim knjižnicam in ustanovam, kjer izvajajo programe z otroki, saj program ne dodatno obremeni knjižničnih delavcev in je za knjižnico predvsem pozitivna pridobitev.

Če bi bilo izvajanje Branja s Tačkami plačljivo, bi se potrudili, da bi ga kljub temu lahko izpeljali. Čeprav bi bilo pri tem potrebno upoštevati več dejavnikov (na primer višino

zneska), si knjižnica v prvi vrsti želi zadovoljiti uporabnike in s to storitvijo so naredili za knjižnico in tudi mlade bralce veliko pozitivnega.

Želja po nadaljnjem izvajanju programa obstaja tako s strani knjižnice kot društva, zato bodo vsekakor nadaljevali z Branjem s Tačkami. *»Če že, bomo program kvečjemu skušali še kako nadgraditi.«*

10.3 Intervju s starši otrok, ki obiskujejo Branje s Tačkami

Starši so za izvajanje programa v Goriški knjižnici izvedeli predvsem od prijateljev, omenili pa so tudi, da so se otroci med seboj pogovarjali v šoli in jih je na program opozoril otrok, katerega sošolec obiskuje program. Med drugim so bili obveščeni tudi preko radia, predvsem pa je za program veliko naredila beseda od ust do ust.

Za program so se večinoma odločali, ker otrok noče brati in ker so mnenja, da jim bosta dodatna spodbuda in motivacija koristili. Eden od otrok je tudi sam izrazil željo po obiskovanju programa, veliko je k temu verjetno pripomogla prisotnost psa in udeležba njegovih prijateljev. In otroci so, kljub pomanjkanju interesa za branje, pri urah s psom brali, pa čeprav le odstavek ali dva.

Pri svojih otrocih opažajo starši poleg pomanjkanja motivacije tudi težave s povezovanjem zlogov v besede. Zdi se jim, da otrok potrebuje veliko preveč časa, da začne tekoče brati. To se izraža v hitrosti branja in nesigurnosti otroka ob branju. Otrok momlja, bere s tišjim glasom in ko naleti na težke dele besedila, ga to zmede. Zavedajo se tudi povezanosti branja s pisanjem in govorom, saj je eden od staršev izrazil zaskrbljenost nad pisnim izražanjem svojega otroka. Izražajo zadovoljstvo nad programom, saj otroci napredujejo v znanju in komunikaciji tako v šoli kot doma, poleg tega pa zadostijo tudi svoji potrebi po druženju z živaljo, katere si večina ne more privoščiti.

Vsi otroci si za branje doma izberejo poslušalca, najsi bo to mama, stari starši, bratci, sestre ali igrače. Le pri enem od otrok so starši omenili, da se branja loti tudi sam in bere zase. Doma imajo vsi na voljo veliko število leposlovnih in strokovnih knjig. Prav tako si knjige izposojajo v knjižnici, predvsem tiste za bralno značko ali domača branja. Ob obiskih, ki so praviloma pogostejši v zimskem času, si izposodijo do približno 10 knjig. Otroci posegajo po leposlovju ali stripih, večinoma so s starši dogovorjeni za določen čas

branja, ko od 10 do 30 minut dnevno glasno berejo. Večinoma samo tisto, kar je nujno (recimo domača branja). Nato se o vsebini tudi pogovorijo. Eden od otrok poda tudi pisno obnovo o vsebini. Starši se zavedajo, da otroku branje pod takimi pogoji predstavlja obveznost.

Za obisk knjižnice dajo v manjšini primerov pobudo otroci, pokaže se, da otroci, katerih starši radi zahajajo v knjižnico, tudi sami raje prihajajo na obisk. V ostalih primerih vodijo otroke v knjižnico starši. Tudi preden so začeli z obiskovanjem Branja s Tačkami, so bili stalni obiskovalci knjižnice in ne zdi se jim, da bi prej pogosteje ali redkeje zahajali. Večinoma jih otroci radi spremljajo, četudi preživijo včasih obisk na igralih.

Vsi starši si želijo nadaljnjega izvajanja programa Branja s Tačkami in ga priporočajo tudi drugim staršem. Če povzamemo njihove odgovore, so otroci pred ponedeljkovimi obiski zasanjani, nestrpni in v pričakovanju, predvsem zaradi prisotnosti psa, ki ga doma nimajo, Branje s Tačkami predstavlja spodbudo za branje in napredek pri branju je opazen, otroci pa se motivirajo tudi med seboj. Kar nekaj otrok je namreč prišlo iz šole domov s prigodo njegovega sošolca, ki obiskuje Branje s Tačkami.

V izvajanju programa vidijo samo prednosti. Približanje branja in knjige otrokom, sproščeno vzdušje, privzganje odnosa do knjige, prisotnost psa, ki približa živali otroku in ga nauči pravilnega ravnanja z njimi skozi igro, privajanje otroka na žival in zmanjšanje morebitnega strahu pred njo, predvsem pa veselje in zadovoljstvo otroka po branju. Edina slabost, ki so jo našli, je, da je srečan premalo, na kar pa samo z eno prostovoljko žal ne morejo vplivati.

10.4 Anketa

Na prvo vprašanje je 11 vprašanih odgovorilo z da, preostalih 19 pa z ne.

Pri drugem vprašanju je kar 21 staršev odgovorilo, da njihov otrok nima težav z branjem, vendar so trije kljub temu izrazili navdušenje in željo po obiskovanju programa predvsem zaradi prisotnosti psa, ob katerem bi bilo njihovim otrokom branje še bolj prijetno in zabavno, saj imajo pse radi, ob tem pa bi se naučili tudi pravilnega ravnanja z živaljo. Dva starša bi svojega otroka v program vključila predvsem zaradi tega, da bi otroka izgubila strah pred psom, saj drugače že bereta zelo dobro. 7 staršev je izpostavilo težave

svojih otrok pri branju, in sicer predvsem glede motivacije in lenobe (4 otroci) ter hitrosti in tekočnosti branja (3 otroci). Dva starša z otroki starimi 7 let sta neodločena glede težav svojih otrok, saj so ti na začetku opismenjevanja in zaenkrat večjih težav ne opažajo, vendar nad programom vseeno izražajo navdušenje in podporo.

Na tretje vprašanje o pomislekih in slabih straneh programa so skoraj vsi odgovorili negativno, slabih strani ne vidijo, le eden od staršev je izpostavil strah otroka pred živaljo.

Pri četrtem vprašanju si je bilo vseh 30 staršev, ne glede na to, ali imajo njihovi otroci težave ali ne, enotnih in vsi so odgovorili, da bi morebitno izvajanje programa v Kosovelovi knjižnici Sežana podprli, četudi ga sami ne bi obiskovali. Odločitev argumentirajo s tem, da čeprav program zanje ne bi bil koristen in svojega otroka vanj ne bi vključili, verjetno obstaja veliko otrok, ki težave imajo in bi pomoč potrebovali, ter z zadovoljstvom dodajo, da jih veseli, da tudi knjižnice na tako nevsiljiv in prijeten način ponujajo otrokom dodatno možnost pri napredovanju v branju.

10.5 Opazovanje otrok pri Branju s Tačkami

- Otrok A

Tabela 1: Ocenjevalne lestvice s srečanj z otrokom A

	1. srečanje	2. srečanje	3. srečanje	4. srečanje	5. srečanje	6. srečanje	7. srečanje
Komunikacija	5	5	5	5	5	5	5
Motivacija	2	4	3	3	3	5	4
Osredotočenost	3	4	3	4	3	4	4
Razumevanje	3	4	5	4	4	5	5
Tekočnost	2	3	3	4	3	3	4
Interakcija s psom	5	5	5	5	5	4	5
Zadovoljstvo	5	5	5	5	5	5	5

Komunikacija otroka s prostovoljcem: fant je zelo zgovoren, ni v zadregi, veliko sprašuje in zanima ga precej stvari. Radovedno je poizvedoval po psičkovem vsakdanu in

njegovih navadah, ob vsebini knjig pa se je smejal in zabaval. Pri njem komunikacija ni bila težava.

Motivacija za branje: njegova motivacija je bila zelo odvisna od dneva, ki ga je preživel, saj se je nekatere dneve rad samo pogovarjal o tem, kaj se je dogajalo v šoli, druge dneve pa se je posvetil knjigi, ki jo je tisti dan bral.

Osredotočenost na branje: osredotočenost na branje je bila dobra, vendar pa je hitro padla. Ko je knjigo vzel v roke, je njeno vsebino kmalu navezal na pogovor o svojih izkušnjah in se s tem skušal izogniti nadaljnjemu branju. Na začetku leta je prebral le nekaj stavkov ali odstavkov, katerim je sledil s prstom. Ob koncu opazovanja sem opazila, da je pričel brati brez prsta, na srečanju pa je prebral tudi po več strani (z večjimi črkami in slikami). Pogosto je tudi spraševal, koliko strani je prebral bralec pred njim, v kolikor je bil drugi na vrsti, kar kaže na tekmovalnost in takrat je tudi več prebral.

Razumevanje vsebine: fant je v začetku obiskovanja Branj s Tačkami (obiskuje jih že od začetka izvajanja) izbiral knjige, ki jih ima pripravljene prostovoljka, kasneje pa je prinašal svoje knjige oziroma knjige izposojene v knjižnici, ki jih je bral za domače branje ali govorni nastop. Da ga vsebina pritegne, je bilo razvidno tudi po tem, da si jo je zlahka zapomnil in obnovil, tudi če je bral počasi, saj otroci ob počasnem branju navadno ne sledijo dobro vsebini in se bolj osredotočajo na tehniko branja.

Tekočnost branja: na začetku leta je besede prebiral po zlogih in jih počasi povezoval med sabo, kasneje pa se je branje izboljšalo, postalo je bolj tekoče, vendar je s tem izgubilo na jasnosti in postalo bolj momljajoče. Nove besede so mu delale precej preglavic, ko pa jih je prebral, je želel tudi vedeti, kaj pomenijo in se o tem pogovoriti.

Interakcija s psom: pes je bil za njega velik motivator, saj ima terapevtskega psa zelo rad. Redno mu je prinašal tudi priboljške, s katerimi ga je po igri za sproščanje na koncu nagradil. Kljub njegovim napeljevanjem k pogovoru je imela želja, da bi rad pes slišal nadaljevanje zgodbe, nanj zelo pozitiven učinek in se je takrat vseeno potrudil prebrati še nekaj stavkov. Ob branju se je psa tudi pogosto dotikal in ga božal.

Zadovoljstvo ob obisku: od Branja s Tačkami je vedno odhajal zadovoljen in nasmejan ter komaj čakal, da se z njo znova sreča, saj je zaradi zasedenosti prostovoljke

na Branje s Tačkami prihajal večinoma enkrat na mesec. Pri njem sem opažala izrazito pomanjkanje motivacije in koncentracije, saj je fant zelo živahen in je vedno v gibanju, vendar se ga je s primerno vzpodbudo kljub temu motiviralo k branju.

- Otrok B

Tabela 2: Ocenjevalne lestvice s srečanj z otrokom B

	1. srečanje	2. srečanje	3. srečanje	4. srečanje	5. srečanje
Komunikacija	5	5	5	5	5
Motivacija	4	3	4	3	3
Osredotočenost	4	3	5	3	3
Razumevanje	4	3	5	4	4
Tekočnost	3	3	4	3	4
Interakcija s psom	5	5	4	5	5
Zadovoljstvo	5	5	4	5	5

Komunikacija otroka s prostovoljcem: odkar Goriška knjižnica izvaja program, se je Branja s Tačkami udeležil prvič, zato sem bila prisotna na uvodnem pogovoru. Ta je namenjen spoznavanju otroka, njegovih interesov in izkušenj z živalmi. Fant se brez težav in zadrege pogovarja, povedal je, da ima rad živali, vendar doma nimajo psa. Komuniciral je tekoče in z očesnim stikom.

Motivacija za branje: Motivacija za branje je bila dobra, želel si je branja in napredovanja pri vsebini, vendar je bilo potrebnega več časa, da se je pripravil k branju. Ko pa je z branjem pričel, se je v knjigo hitro zatopil.

Osredotočenost na branje: Bil je zelo osredotočen in čeprav je bral počasi, ga je bilo potrebno ustaviti, ko se je ura branja bližala koncu. Med branjem ga tudi pes ni zmotil.

Razumevanje vsebine: besede prepozna in primerja po obliki (logografska faza), vendar se popravi, če mu beseda vsebinsko ne ustreza, kar pomeni, da med branjem tudi dobro sledi vsebini in jo razume, zato tudi ni imel nikoli težav z vprašanji o dogajanju v knjigi.

Tekočnost branja: bere počasi, a besedila ne spremlja s prstom. Ko mu določena poved predstavlja težavo, jo prebere večkrat zaporedoma, dokler je ne usvoji in tekoče prebere. Sčasoma je bilo takih popravkov vedno manj in na srečanju je prebral tudi stran ali dve. Še vedno se je ustavljal ob neznanih besedah, kar je razumljivo, saj s spoznavanjem novih besed širi tudi svoj besedni zaklad.

Interakcija s psom: njegova simpatija do psov se je kazala v tem, da je med začetnim pogovorom ves čas božal psa, čeprav je potem priznal, da se jih tudi malo boji. Strah ga je bilo na primer dati priboljšek psu, kar pa je prostovoljka z ustreznimi tehnikami (njegovo roko je podstavila pod svojo, potem pa roki zamenjala) pozitivno rešila in tako otroku pustila pozitivno izkušnjo. Čeprav se dotikom v bližini gobca izogiba, se ob koncu branja rad sprošča z igro s psom in reševanjem lažjih matematičnih nalog, ki mu jih pes na povelje prinaša pritrjene na žogico.

Zadovoljstvo ob obisku: branje je obiskoval redkeje kot ostali opazovani otroci, zato sem na njem težje opazila večje razlike med srečanji. Vedno pa je odhajal nasmejan in kljub strahu pred psi vseeno osredotočeno bral in opravljal matematične naloge. Ker se ob terapiji otroci učijo tudi primerne ravnanja z živalmi, menim da je program zanj ustrezen in nanj dobro vpliva.

- Otrok C

Tabela 3: Ocenjevalne lestvice s srečanj z otrokom C

	1. srečanje	2. srečanje	3. srečanje	4. srečanje	5. srečanje	6. srečanje
Komunikacija	2	3	3	5	5	5
Motivacija	2	2	2	3	4	4
Osredotočenost	2	2	4	2	3	3
Razumevanje	3	2	3	5	4	4
Tekočnost	1	2	3	2	3	4
Interakcija s psom	5	5	5	5	5	5
Zadovoljstvo	4	5	5	4	5	5

Komunikacija otroka s prostovoljcem: Branje s Tačkami obiskuje že drugo leto. Pri pogovoru s prostovoljko je zaradi daljše odsotnosti zaradi počitnic deloval nekoliko nestrpno, pri tem je ni gledal v oči in se je posvečal predvsem psu, na morebitna vprašanja pa ni odgovarjal. Pri njem se je tekom šolskega leta komunikacija s prostovoljko opazno zelo izboljšala. Ob prihodu jo je še vedno najprej objel in pozdravil psa, saj ga psi zelo zanimajo in veselijo, vendar je potem pogovor potekal v tekočem dialogu z očesnim stikom. Rad se je pogovarjal o dogajanju v šoli in med prijatelji, o njegovih pridočasnih aktivnostih in seveda o psih, telesna govorica pri tem je bila odprta, na obrazu pa se je velikokrat zarisal nasmeh, ki ga v začetku ni bilo.

Motivacija za branje: njegova motivacija za branje je bila slaba. Težko je sploh prijel knjigo in s pogovorom je želel potek srečanja speljati stran od branja. Njegovo nizko motivacijo za branje je mogoče povezati tudi s tem, da je na srečanja prihajal z utrujajočih treningov, po katerih ni bil pripravljen še na mentalno delo, saj je skozi leto motivacija precej nihala, vendar ostajala bolj na nizkem nivoju.

Osredotočenost na branje: med branjem je vedno božal psa in se pogovarjal z njim ter tako svojo pozornost usmerjal bolj na žival.

Razumevanje vsebine: težko je priklical vsebino pravkar prebranega besedila in je o njej bolj ugibal. Frustracije so vplivale tudi na motivacijo in ko mu obnavljanje ni šlo, je knjigo odložil. S primernim in ustreznim gradivom se je razumevanje močno izboljšalo (na primer strokovne knjige o živalih, ki imajo več slik in zapisane le zanimivosti o posamezni vrsti).

Tekočnost branja: bral je monotono, s pomočjo prsta, tiho in brez uporabe ločil, pogosto samo po nekaj stavkov na srečanje. Kljub temu je postajalo njegovo branje vedno bolj tekoče. Ko je prostovoljka prinesla knjigo Šapa se predstavi, ga je zaradi njegove velike naklonjenosti psom zelo pritegnila. Bral jo je z zanimanjem, ob tem besedilu ni sledil s prstom in bil je primoran slediti vsebini, saj vsebuje knjiga precej vprašanj, na katera mora otrok odgovarjati. To je dober primer, kako lahko primerno gradivo (tako glede obsega kot oblike in vsebine) pritegne otroka, če se sklada z njegovimi interesi.

Interakcija s psom: pes je bil za tega otroka velik motivator. Na srečanja je prihajal z navdušenjem, psa se ni bal in ga je večino branja božal. Ko se je branja naveličal, se je začel pogovarjati s psom in ga ljubkovati. Za sproščanje ni želel igre, ampak izvajanje aktivnosti s psom, kot je prinašanje predmetov, iskanje in podobno.

Zadovoljstvo ob obisku: čeprav je bil včasih ob prihodu že na videz precej utrujen, se je na branju kljub mentalnim naporom sprostil in šel domov bolj razbremenjen in z lažjim korakom.

- Otrok D

Tabela 4: Ocenjevalne lestvice s srečanj z otrokom D

	1. srečanje	2. srečanje	3. srečanje	4. srečanje
Komunikacija	4	3	4	5
Motivacija	5	5	5	5
Osredotočenost	5	4	5	5
Razumevanje	5	5	5	5
Tekočnost	5	5	5	5
Interakcija s psom	3	2	5	4
Zadovoljstvo	5	5	5	5

Komunikacija otroka s prostovoljcem: Branje s Tačkami je obiskoval že drugo leto, udeleževal pa se ga je bolj redko, saj mu branje ne povzroča težav in je prihajal predvsem zaradi psa. Kar bi izpostavila, je njegova plahost, ki pa je skozi srečanja, ko se je s prostovoljko bolje spoznal, vedno bolj izginjala. Čeprav je bral brez težav, je bilo njegovo branje zelo tiho in na trenutke nerazložno ali momljajoče. Tudi komunikacija je, kljub vedno prisotnemu nasmehu na obrazu, potekala tiho, z enozložnicami in brez očesnega stika. Čez čas je sam spodbujal pogovor in načenjal razne tematike, za katere pa je zaradi njegove zagnanosti do branja pogosto zmanjkovalo časa.

Motivacija za branje: bil je izredno motiviran za branje in je knjigo odpiral že med uvodnim pogovorom. Na srečanja je prinašal svoje knjige, večinoma tiste za domače branje in na srečanje prebral tudi več kot tri strani besedila brez slik, ob tem pa ves čas držal roko na psu in ga božal.

Osredotočenost na branje: vseskozi je bral osredotočeno, včasih ga je bilo treba tudi ustaviti, ko se je ura branja bližala koncu.

Razumevanje vsebine: tudi vsebino je obnovil hitro in natančno. V kolikor je naletel na težko besedo, ga ta ni zmedla, ampak se jo je potrudil prebrati in se o njej s prostovoljko pogovoril, če ni poznal njenega pomena.

Tekočnost branja: njegovo branje je bilo popolnoma tekoče, doživeto in brez pomagal (na primer branje s prstom, kazalko ipd.).

Interakcija s psom: psa je zelo rad božal, tudi starši so priznali, da so ga vključili le zaradi psa, ki ga doma ne morejo imeti, si ga pa otrok zelo želi in da so zato redkeje prisotni, ker puščajo termine otrokom z večjimi težavami.

Zadovoljstvo ob obisku: iz knjižnice je odhajal nasmejan in zadovoljen in z željo po povratku, četudi ga je živahen pes s poskakovanjem včasih malo prestrašil, saj interakcije s psi ni navajen. Psi so lahko velika motivacija za otroke, tudi s stališča učenja in telesne aktivnosti, če se ju le zna pravilno povezati.

- Otrok E

Tabela 5: Ocenjevalne lestvice s srečanj z otrokom E (1. del)

	1. srečanje	2. srečanje	3. srečanje	4. srečanje
Komunikacija	5	5	5	5
Motivacija	2	3	4	4
Osredotočenost	2	4	3	4
Razumevanje	2	2	3	4
Tekočnost	2	2	3	3
Interakcija s psom	5	5	5	4
Zadovoljstvo	5	5	5	5

Tabela 6: Ocenjevalne lestvice s srečanj z otrokom E (2. del)

	5. srečanje	6. srečanje	7. srečanje	8. srečanje
Komunikacija	5	5	5	5
Motivacija	3	5	5	4
Osredotočenost	5	4	5	4
Razumevanje	4	5	4	4
Tekočnost	2	3	4	4
Interakcija s psom	4	4	5	5
Zadovoljstvo	5	5	5	5

Komunikacija otroka s prostovoljcem: komunikacija redne mlade bralke, ki Branje s Tačkami obiskuje že drugo leto, je bila odprta in tekoča, veliko je spraševala, v pogovor pa vključevala tudi mene, kar ni počel nihče od ostalih otrok. Vključila me je tudi v sprostivne igre na koncu srečanja.

Motivacija za branje: motivacija za branje je bila v začetku vsakega srečanja zelo dobra, čeprav je kmalu upadla, toliko bolj, če je besedilo postalo bolj zahtevno. Zelo navdušeno je izbirala med knjigami in se lotevala branja. Tudi pri njej je imela knjiga Šapa se predstavi velik uspeh. Ob pogledu na knjigo se je branja lotila kar brez uvodnega pogovora, motivacijo pa je zadržala veliko dlje kot običajno. Tudi tekočnost branja se je s količino prebranega besedila na srečanju izboljšala, dlje kot je brala, boljše ji je šlo.

Osredotočenost na branje: ko se je zataknilo, se je o neznanih in težkih besedah, ko jih je enkrat prebrala, sicer rada pogovarjala in jih osmislila z lastnimi primeri, ob tem pa pozabila na vsebino prebranega.

Razumevanje vsebine: priklic vsebine ji je delal kar precej težav, četudi je knjigo rada brala in z vprašanji jo je bilo potrebno napeljati na dogajanje v zgodbi. Ob samem branju pa je bilo opaziti večjo koncentracijo, saj je besedo popravila, če se vsebinsko ni navezovala na stavek. Videti je bilo, da jo to moti in želela je biti boljša.

Tekočnost branja: deklica je pri branju pokazala velik napredek. V začetku je brala počasi in po zlogih povezovala besede, pri čemer si je pomagala s prstom. Branje s prstom

je kasneje opuščala, vendar se je ob pomanjšani koncentraciji še vedno zatekala po pomoč k prstu. Pogosto uporabljene ali slišane besede je v besedilu hitro prepoznala in jih znala tudi hitro prebrati. Zmedle so jo nove ali daljše besede. V takih trenutkih je pogosto poizkušala in na pol ugibala besede ter iskala potrditev pri prostovoljki. Opazila pa sem, da je bila edina, ki se je med branjem ozirala tudi name. Za njeno zmanjšano motivacijo so bile velikokrat krive prav te napake. Zato je rada posegala predvsem po knjigah z veliko slikami in barvami, besedilo jo je odbijalo. Prostovoljka ima pri sebi vedno tudi izvod knjige Tačke, tace in velika sreča, kjer lahko otroci označujejo črke ter se tako urijo v prepoznavanju smeri črk (b/d). Tudi bralka je mešala črke in ji je označevanje na začetku leta povzročalo precej težav, saj je delala tudi veliko napak, v drugi polovici leta pa je vse črke na strani pravilno označila.

Interakcija s psom: zelo rada ima pse, terapijski pes ji je bil med branjem v veliko veselje, saj se ga je med branjem dotikala, pa tudi sprostitvene igre na koncu je komaj čakala. Psa se ni bala in če ji je med branjem položil glavo v naročje, je to ni zmotilo.

Zadovoljstvo ob obisku: pri njej je bilo opaziti, da ima veliko željo po izboljšanju branja. Med branjem si je sama postavljala meje, do kod bo brala. Ko je opazila, da besedilu ne more več slediti, si je na primer zadala prebrati še trenutno stran do konca. S časom vedno bolj, saj je tudi vedno bolje sledila vsebini. Sama je želela hitro napredovati in je bila ob branju na trenutke precej nestrpna, vendar je učenje in utrjevanje branja dolgotrajen proces, ki pa ga počasi in vztrajno usvaja (na kar kažejo tudi ocenjevalne lestvice, saj sem ji ob zadnjih srečanjih dodeljevala predvsem odlične ocene, medtem ko so v začetku leta prevladovale dobre in zelo dobre ocene sodelovanja). Ko je izpolnila svoje cilje, je bila opazno zadovoljna in ponosna.

11 RAZPRAVA

Z raziskavo sem pridobila odgovore na vsa raziskovalna vprašanja.

- *Vpliv branja s psom na bralne kompetence otrok*

Med cilji programa Branje s Tačkami zasledimo tudi izboljšanje branja otrok. Prostovoljci srečanja zasnujejo tako, da bi ciljem čim bolje sledili, še vedno pa je veliko odvisno od samih otrok in okolja, iz katerega prihajajo. Opazovanje je pokazalo, da je branje posameznega otroka zelo odvisno od dneva, ki ga je preživel. Utrujen otrok bo slabše bral, sploh če spada med bralce s težavami. Ker gre za individualno delo s posameznim otrokom, je potrebna določena mera prilagajanja glede zahtev in hitrosti stopnjevanja zahtevnosti in napredovanja.

Bralne kompetence označujejo kategorije osredotočenost, tekočnost branja in razumevanje vsebine. Iz tabel je razvidno, da so bila med srečanji velika nihanja, vendar so se bralne kompetence vseeno iz srečanja v srečanje izboljševale. Najbolj se je napredek odražal pri otrocih C in E, ki sta skozi leto zelo izboljšala svoje branje. Brez zadržkov sta glasno brala in dobro napredovala. Vedno manj sta si pomagala s prstom, bolje sta povezovala besede in branje je postalo bolj doživeto z upoštevanjem slovničnih pravil. Tudi starši otrok, ki obiskujejo Branje s Tačkami, so opazili napredek pri branju svojih otrok, nekatere so učitelji v šoli tudi izrecno pohvalili. Je pa izboljšanje branja v veliki meri odvisno tudi od staršev in njihove zavzetosti. Po mnenju prostovoljke se je napredek najbolj poznal prav pri otrocih, ki so jih starši vozili na veliko srečanj. Tisti z manj obiski so bili sicer na koncu srečanj zadovoljni, vendar bi za opaznejše spremembe potrebovali več ur branja s psom. Izvajanje programa v knjižnici je pri tem zelo pomembno, saj se branje izboljšuje z vajo in utrjevanjem, otroci pa si želijo brati zanimive in zabavne knjige, ki so v knjižnici vedno na voljo. Če med pripravljenim gradivom ni bilo zanje zanimive knjige, so se s prostovoljko in psom sprehodili med policami in si izbrali novo knjigo ali vprašali knjižničarje za pomoč. S pomočjo srečanj in branja psu so otroci svoje bralne kompetence vsekakor izboljšali.

- *Vpliv branja s psom na komunikativnost otrok*

Otroci so radovedni in veliko sprašujejo, vendar je marsikateri otrok ob srečanju z neznanim človekom sramežljiv in zadržan. Cilj programa je med drugim izboljšanje komunikacije. Otrok C je bil sicer komunikativen, vendar se mu je bilo v začetku leta precej težko pogovarjati, dajal je vtis nestrpnosti in naveličanosti. V veliko pomoč za premostitev te ovire je bil pes, saj se je običajno ob prihodu namenil naravnost k psu in ga božal ter se pogovarjal z njim. Prostovoljka ga je nato napeljala k pogovoru sprva o psu, kasneje pa tudi o tem, kako je preživel dan ipd. Pes je dobrodošla tema vsakokrat, ko pogovor zastane, vendar so se otroci na prostovoljko (in tudi name) kmalu navadili in je konec leta komunikacija potekala nemoteno, z očesnim stikom, otroci so spraševali in tudi odgovarjali, velikokrat jih je bilo treba spodbuditi, da so odšli iz pravljíčne sobe, saj bi pogovor kar nadaljevali. Presenetilo me je, da so bili vsi otroci tudi ob moji prisotnosti sproščeni in so radi sodelovali. Predvsem otroci, ki so kazali očitne znake zadržanosti, saj ti otroci navadno tudi v razredu težje berejo na glas. Iz videnega lahko sklepam, da je pes več kot dobrodošel spremljevalec pri pogovoru z otroki, ki imajo s komunikacijo težave.

- *Vpliv branja s psom na bralni interes otrok*

Motivirati mlade bralce, še posebej tiste, ki ne berejo dobro, je težko delo, zato skušajo knjižnice na veliko različnih načinov otrokom približati knjige. Ena od dejavnosti, ki jo uvaja vedno več knjižnic in šol, je Branje s Tačkami. Usposobljeni prostovoljci društva Tačke pomagačke poskušajo s pomočjo svojih psov otroke navdušiti za knjige, saj je pes pomemben motivator. Na policah je danes veliko knjig, ki so oblikovane za otroke s težavami pri branju, posebej za dislektike, ena od takih je tudi knjiga Tačke, tace in velika sreča, ki jo je izdalo društvo Tačke pomagačke.

Koliko k motiviranju za branje dejansko pripomore izbira gradiva, je pokazala knjiga Šapa se predstavi. Med otroki je imela velik uspeh, saj so vsi s širokim nasmehom segli po njej. Še toliko bolj, ker med branjem o psu ob njih dejansko leži pes. Leta 2014 jo je izdala Mojca Trampuš, ena od prostovoljk društva Tačke pomagačke, ki tudi izvaja R.E.A.D. terapijo v Knjižnici Šiška, njena psička Šapa pa se udeležuje ur matematike v šoli, kjer Mojca omenjeni predmet poučuje. Knjiga ima veliko lepih barvnih fotografij in ker imajo otroci pse praviloma radi, jih slike simpatične zlate prinašalke zelo pritegnejo, ob

njih pa je ravno dovolj besedila, da jih pritegne k branju. Ker vključuje knjiga tudi vprašanja, na katera potem otrok odgovarja, jih spodbuja k aktivnemu vključevanju v vsebino. To kaže na pomembnost postavitve in predstavitve gradiva. Knjižničarji bi morali tako velik poudarek dati izbiri gradiva, ki bi ga nato tematsko predstavili in skušali pritegniti mlade bralce. Interes za branje je, le spodbuditi ga je treba s pravim gradivom. Otroka A in C sta imela precej težav z motivacijo in ju je bilo treba precej spodbujati. Prostovoljci v takih primerih navadno uporabijo psa kot izgovor, da nadaljujejo z branjem, običajno s spodbudami kot so: »Preberi kužku še to stran do konca, da bo vedel, kako se zgodba konča«. To je imelo, sploh pri njiju, veliko vrednost, saj sta bila oba na psa zelo navezana. Tudi starši otrok so navajali, da si otroci doma izberejo poslušalca, bodisi koga od sorodnikov, plišasto žival ali, če jo imajo, domačo žival. Pomembno je, da se otroka ni sililo k branju, če je bil opazno utrujen ali nezmožen nadaljnje koncentracije. Tako je vedno odšel domov s pozitivno izkušnjo.

Ker sta v enem dnevu s psom brala dva otroka eden za drugim, vidim v bralnih urah še en dejavnik, ki sem ga opažala predvsem pri otroku A. Običajno je bil na branju drugi in je pogosto spraševal, koliko je prebral tisti pred njim. Za njega je motivacija prihajala tudi iz tekmovalnosti, čeprav primerjava ni bila možna, saj sta brala različno gradivo.

- *Vpliv branja s psom na interes otrok za obisk knjižnice?*

Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica beleži konstanten porast obiska, vendar ga zaposleni ne bi pripisali (le) izvajanju Branja s Tačkami. Ne smejo pa zanemariti prednosti, ki jih prinaša uvedba nove storitve. Starši otrok so navajali, da se otroci na dan srečanja sicer niso pogosto spomnili sami, vendar so postali nestrpni, ko so se odpravili na branje. Otroci ne izražajo pogosto želje za obisk knjižnice in večinoma je to pogojeno z navadami staršev. Če ti pogosteje zahajajo v knjižnico, grejo velikokrat otroci z njimi. Izvajanje Branja s Tačkami se zato pri obisku knjižnice ne bo bistveno poznalo.

- *Razvoj odnosa med otrokom in živaljo*

Otroci imajo živali zelo radi. Sploh jih z velikim navdušenjem sprejmejo v prostorih, kjer sicer niso dovoljene. Otrok D je recimo na srečanja hodil izključno zaradi psa, čeprav

ni imel težav z branjem. Ker mu je to predstavljalo sprostitev in veselje, je seveda bil več kot dobrodošel, izkazalo pa se je tudi, da se psov malenkost boji. Zato je bilo neobremenjujoče druženje zanj dobro z vidika privajanja na žival, saj prostovoljci Tačk pomagačk učijo tudi pravilnega ravnanja s psi. Vsi so z veseljem božali psa in se z njimi igrali, četudi nekateri bolj zadržano. Z njim so razvili prijateljski odnos, nosili so mu priboljške, mu pripeli oprsnico in ga vodili od pravljíčne sobe do izhoda iz knjižnice. Veliko otrok si želi psa, vendar ga zaradi različnih dejavnikov ne morejo imeti. Zato s prijaznim in potrpežljivim terapevtskim psom razvijejo zelo prisrčen odnos. Otrok C je bil na psa zelo navezan, med branjem ga je spraševal, ali je tudi on kdaj doživel isto situacijo, ali je utrujen in ali mu paše čohljanje za ušesi. Pes je nekritičen poslušalec, vedno pripravljen na poslušanje ali sprostitev z igro. Verjamem, da otroci razvijejo pozitiven odnos s katerokoli terapevtsko živaljo, če jim je za to ponujena možnost. S tem si krepijo tudi samopodobo, saj premagajo morebiten strah pred živaljo in si dokažejo, da zmorejo poskrbeti za žival.

- *Pomen izvajanja programa za knjižnico s finančnega, prostorskega in kadrovskega vidika*

Izvajanje programa za knjižnico ne predstavlja obremenitve. Prostovoljka se dogovarja le z enim od zaposlenih, večinoma pa vse opravi sama. Zadolžitev knjižničarjev je le sprejemanje prijav na sprejemnem pultu, zato je to dodaten plus za knjižnice s premalo zaposlenimi. Ker je društvo Tačke pomagačke prostovoljno, izvajanje aktivnosti za knjižnico ne predstavljajo večje finančne obremenitve, običajno imajo prostovoljci le krite potne stroške. Kar se pri knjižnicah pojavi kot težava, je prostorska stiska. Za izvajanje programa mora imeti knjižnica na voljo ločen, tih in miren prostor, da se otrok ne moti. Pred uvedbo programa bi morali zato v knjižnici dobro premisliti, kje bodo dejavnost izvajali oziroma kakšne spremembe bi morali izvesti, da bi srečanja lahko nemoteno potekala.

- *Prepoznavnost programa Branje s Tačkami med prebivalci v okolju, kjer programa ne izvajajo*

Branje s Tačkami je še vedno dokaj nepoznana aktivnost, čeprav jo izvajajo že širom po Sloveniji. V sežanski knjižnici sta slabi dve tretjini vprašanih odgovorili, da programa ne poznajo. Tudi v Goriški knjižnici zaposleni programa pred predstavitvijo niso

poznali. Društvo Tačke pomagačke sicer gostuje po Sloveniji z razstavo portretov slik svojih terapevtskih psov in tako ozavešča ljudi o možnosti uporabe terapevtskih živali.

Izvajanje programa pripomore k širši ozaveščenosti in širjenje besede od ust do ust pomaga pri prepoznavnosti, saj so dobre prakse vedno tudi dobro sprejete.

- *Interes za obiskovanje programa v knjižnici, kjer ga ne izvajajo*

Društvo Tačke pomagačke svoje aktivnosti promovira širom po Sloveniji, vendar je anketa v Kosovelovi knjižnici Sežana pokazala, da program pozna manj kot polovica anketiranih. Ko so se seznanili, za kaj pri izvajanju aktivnosti pravzaprav gre, so bili vsi nad idejo o uvedbi programa navdušeni. Vseh 30 vprašanih je odgovorilo, da bi uvedbo in izvedbo programa podprli, četudi njihov otrok morda nima težav z branjem, imajo pa v mislih vse ostale, ki bi jim tak način spodbujanja branja pomagal. Tak odziv je pokazal, da so ob primerni osveščenosti ljudje pripravljeni sodelovati, le ponuditi jim je potrebno priložnost.

12 ZAKLJUČEK

V svojem diplomskem delu sem kot ljubiteljica živali želela povezati živali s knjižnico. Ko sem brala o projektu Branje s Tačkami, se mi je zastavilo vprašanje, kakšni so dejanski učinki vključevanja otrok v projekt. Zato sem se odločila temo podrobneje raziskati. Ker sem tudi sama ljubiteljica psov, mi je bilo raziskovanje in spremljanje programa v veliko zadovoljstvo in je motiviralo tako mene kot tudi otroke.

Branje je za posameznika zelo pomembno, saj mu omogoča vključevanje v vsakdan. Dobri bralci pa so pomembni za knjižnice, saj te obstajajo prav za bralce. Navajanje na obisk splošne knjižnice je v prvi vrsti naloga staršev, nato vrtcev in šol, vedno pa se morajo nove vsebine potruditi ponuditi tudi knjižničarji sami. Branje s Tačkami je po mojem mnenju ena takih dejavnosti, ki na zelo prijeten in nevsiljiv način ponuja nov pristop k premagovanju ovir pri branju. Uspeh programa dokazujejo rezultati opravljenih raziskav, saj so otroci prihajali vidno zadovoljni in še srečnejši odhajali, v branju in komunikaciji pa so opazno napredovali. Starši o programu govorijo s pozitivno noto in le redki omenjajo negativne plati, ki so večinoma usmerjene na strah otroka pred živaljo. Prostovoljci z ustreznimi metodami premagajo tudi to oviro, saj sem strah opazila pri enem od opazovanih otrok, ki pa se je ob koncu srečanja s psom že veselo igral in se od njega nasmejan poslovil.

Pri opazovanju sem glede na prebrano pričakovala opazne rezultate in bila zadovoljna, ko so se moja predvidevanja ob zaključku srečanj izkazala za pravilna. Presenetilo me je, kako sproščeni so bili otroci kljub temu, da sem bila zanje nova oseba, ki pravzaprav ni sodelovala pri Branju s Tačkami. Pričakovala sem, da jim bo nerodno in da se bodo bolj ozirali name, vendar so ob knjigah in psu name kmalu pozabili, nekateri pa so me celo vključili v sproščujoče igre ob koncu srečanja. Zanimivo bi bilo opazovati, v kakšne bralce se bodo otroci, ki sem jih opazovala pri Branju s Tačkami, razvili čez nekaj let.

Čeprav se je vsak otrok soočal s svojimi težavami pri branju, se je program izkazal kot koristen prav za vsakega od njih. Knjižnice so tako na dobri poti, da s takimi in podobnimi aktivnostmi privabijo nove (mlade) bralce. Tako lahko na primer ob prisotnosti psa izvajajo pravljíčne ure, pes pa se je izkazal tudi kot dober pomočnik pri učenju tujih jezikov, kar lahko prav tako izvajajo v knjižničnih prostorih.

Tekom poteka izdelave diplomskega dela sem se o temi pogovarjala z mnogimi ljudmi in veliko jih je dvomilo v tak način dela z otroki. To me je še dodatno spodbujalo, da sem se v tematiko poglobila. Čeprav društvo Tačke pomagačke še vedno gostuje po Sloveniji z razstavo portretov njihovih terapevtskih psov, imam občutek, da njihovo delo še vedno ni dovolj poznano. To se je pokazalo tudi pri izvedbi ankete v Kosovelovi knjižnici v Sežani, kjer skoraj dve tretjini anketiranih staršev programa ni poznalo. Na primeru Goriške knjižnice Franceta Bevka pa sem ugotovila, da za promocijo tovrstnih aktivnosti največ naredi prav reklama od ust do ust med starši in med sošolci. Zdi se mi, da ljudje radi pohvalijo dobre prakse in priporočajo storitve, s katerimi so zadovoljni. Zato podpiram društvo Tačke pomagačke in njihova prizadevanja za spodbujanje branja s pomočjo psa.

Interes za obisk programa vsekakor je, obiskovalci knjižnic so zadovoljni, ko jim leta ponudi novo in zanimivo storitev in se je z veseljem udeležujejo. Že samo ideja o uvedbi programa v sežanski knjižnici je sprožila veliko navdušenja, nekateri starši so me po koncu izpolnjevanja ankete tudi že spraševali, kdaj načrtuje knjižnica uvedbo Branja s Tačkami.

Z raziskavo sem skušala dokazati, da se splošne knjižnice ne smejo bati uvajanja novosti. Tako naj bodo rezultati v spodbudo ustanovam, ki se za uvedbo programa šele odločajo, saj pozitivni rezultati kažejo, da odločitev vsekakor ni napačna. Splošne knjižnice delujejo za uporabnike. Ko so uporabniki zadovoljni, knjižničarji vedo, da so se odločili prav. Ne samo za knjižnico, ampak za celotno okolje, v katerem knjižnica deluje.

13 CITIRANI VIRI IN LITERATURA

Beremo s Tačkami – R.E.A.D. Pridobljeno 18. 3. 2015 s spletne strani:
http://www.tackepomagacke.si/terapevtski_programi/beremo_s_tackami_read/.

Bralna motivacija v šoli. (2006). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje. (2006). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Bucik, N. (2003). Motivacija za branje. *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja.* Ljubljana: Mladinska knjiga. 112–118.

Černigoj, I. (2011). Bralna pismenost v četrtem razredu osnovne šole. *Razvijanje različnih pismenosti.* Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales. 130–139.

Debec, M. (2010). Branje s Tačkami: R. E. A. D. - Intermountain therapy animals. *Sledi Tačk pomagačk*, 4, 17–19.

Dežman, S. (1998). *Bralna značka v osnovni šoli: aktivnosti spodbujanja branja in preverjanja prebranih knjig: priročnik za mentorje bralne značke.* Radovljica: Skriptorij KA.

Dolinšek – Bubič., M. (1999). *Beri mi in se pogovarjaj z mano!: strokovni priročnik z nasveti za kreativno uporabo otroških slikanic.* Ljubljana: Epta.

Elley, W. B. (1995). *Kako berejo učenci po svetu in pri nas?.* Nova Gorica: Educa.

Gračnar, A. (2014). S terapevtskimi psi do pozitivnih izkušenj. *Sledi Tačk pomagačk*, 7, 11.

Grosman, M. (2003). Pomen branja za posameznika in širšo družbo. *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja.* Ljubljana: Mladinska knjiga. 10–12.

Grosman, M. (2006). *Razsežnosti branja: za boljšo bralno pismenost.* Ljubljana: Karantanija.

IEA PIRLS 2011: mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2011. Pridobljeno 8. 5. 2015 s spletne strani:

http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/raziskovalna_dejavnost/PIRLS/PIRLS%202011/Krataka%20informacija%20o%20rezultatih%20PIRLS%202011.pdf.

Ilič, N. (2013). *Terapija s pomočjo živali – kaj to je in kako jo lahko uporabim?*. Ljubljana: Lunba.

Intermountain therapy animals: pets helping people. Pridobljeno 18. 3. 2015 s spletne strani: http://www.therapyanimals.org/Contact_Us.html.

Jamnik, T. (1994). *Knjižna vzgoja otrok od predbralnega obdobja do 9. leta starosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Kanalec, T. (2014). Pomoč otroku s težavami na področju branja. *Sledi Tačk pomagačk*, 7, 42–44.

Kesič-Dimic, K. (2010). *Priporočnik o branju*. Ljubljana: Alba 2000.

Knaflič, L. (2012). O pomenu branja za otrokov razvoj. *Otrok in knjiga*, 39 (84), 44–48.

Kokot Bujanovič, H. (2015). Terapevtski psi dodali branju novo dimenzijo. *Sledi Tačk pomagačk*, 8, 24–25.

Košir, J. (2011). Razvijanje tekočnosti branja. *Učenci z učnimi težavami: pomoč in podpora*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. 75–86.

Krajnc, R., Berčič, H. (2008). *Sožitje človeka in psa v športu: priročnik*. Ljubljana: Studio Print: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Krashen, S. (2004). *Free Voluntary reading*. Pridobljeno 15. 3. 2016 s spletne strani: <http://www.sdkrashen.com/content/articles/singapore.pdf>.

Kristan, S. (1997). Predšolska bralna značka "Mavrična ribica" in njen vpliv na kasnejše bralne navade. *Knjižnica*, 41 (4), 105–122.

Kropp, P. (2000). *Vzgajanje bralca: naj vaš otrok postane bralec za vse življenje*. Tržič: Učila.

Marinšek, M., Tušak, M. (2007). *Človek – žival: zdrava naveza*. Maribor: Založba Pivec.

Marjanovič Umek, L., Fekonja Peklaj, U., Pečjak, S. (2012). *Govor in branje otrok: ocenjevanje in spodbujanje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Mednarodna raziskava pismenosti odraslih. (1999). Pridobljeno 21. 10. 2015 s spletne strani:
<http://arhiv.acs.si/skenirana%20porocila/1999/ALS%20tehnicno%20porocilo.pdf>.

Medved, K. (1998). *Vzgoja in izobraževanje predšolskih otrok v knjižnici. Predšolska bralna značka*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.

Mlakar, I. (2003). Vloga knjižnica. *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja*. Ljubljana: Mladinska knjiga. 84–91.

Mlakar, I. (2009). *Družinski obisk knjižnice. Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Nacionalno poročilo PISA 2006: naravoslovni, bralni in matematični dosežki slovenskih učencev. (2007). Ljubljana: Nacionalni center PISA, Pedagoški inštitut.

Novljan, S. (2007). Vpliv knjižnice na branje - vpliv branja na njen razvoj. *Knjižnica*, 37 (3), 161–176.

Novljan, S. (2011). Ko je izbira ovira v napredovanju. *Bralna pismenost v Sloveniji in Evropi: zbornik konference*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 181–194.

Ocepek, R. (2012). *Premagajmo predsodke do živali: vzgoja za odgovoren odnos do narave*. Ljubljana: Agencija Baribal.

OECD PISA 2009: Prvi rezultati. (2010). Pridobljeno 8. 5. 2015 s spletne strani:
http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/raziskovalna_dejavnost/PISA/PISA2009/PISA2009_prviRezultati.pdf.

OECD PISA 2012. (2013). Pridobljeno 8. 5. 2015 s spletne strani:
http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/raziskovalna_dejavnost/PISA/PISA2012/PISA%202012%20Povzetek%20rezultatov%20SLO.pdf.

Pečjak, S. (1993). *Kako do boljšega branja: tehnike in metode za izboljšanje bralne učinkovitosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Pečjak, S. (1995). *Ravni razumevanja in strategije branja: priročnik za osnovne šole*. Trzin: Different.

Pečjak, S. (1999). *Osnove psihologije branja : spiralni model kot oblika razvijanja bralnih sposobnosti učencev*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Pečjak, S. (2009). *Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pečjak, S. (2010). *Psihološki vidiki bralne pismenosti: od teorije k praksi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Pečjak, S., Gradišar, A. (2012). *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Predšolska bralna značka. (1998). Ljubljana : Zveza prijateljev mladine Slovenije.

R.E.A.D. Reading Education Assistance Dogs program. Pridobljeno 18. 3. 2015 s spletne strani: <http://www.therapyanimals.org/R.E.A.D.html>.

Reading to dogs: a library's guide to getting started. Pridobljeno 18. 3. 2015 s spletne strani: <http://readingtodogs.weebly.com/research.html>.

Sarto, M. (2015). *Strategije motiviranja za branje: z izkušnjami slovenskih motivatorjev in motivatorjev*. Medvode: Malinc.

Serra Smith, C. (2009). *An analysis and evaluation of Sit Stay Read: is the program effective in improving student engagement and reading outcomes?*. Pridobljeno 19. 4. 2016 s spletne strani: <http://digitalcommons.nl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1032&context=diss>.

Slovensko društvo za terapijo s pomočjo psov Tačke pomagačke: o nas. Pridobljeno 18. 3. 2015 s spletne strani: http://www.tackepomagacke.si/kdo_smo/o_nas/.

Solheim, T., Steen Jensen, I. (2013). *Long live the desire to read.* Pridobljeno 15. 3. 2016 s spletne strani: <http://slq.nu/?article=volume-46-no-1-2013-8>.

Tačke pomagačke: otvoritev razstave Psi terapevti v Novi Gorici. (2013). Pridobljeno 14. 3. 2015 s spletne strani <http://www.pesmojprijatelj.si/clanek/tacke-pomagacke-otvoritev-razstave-psi-terapevti-v-novi-gorici>.

Therapy dogs and animal assisted therapy. Pridobljeno 19. 3. 2015 s spletne strani: http://dogs.about.com/od/workingdogs/p/therapy_dogs.htm.

Trampuš, M. (2014). Šapa na srednji vzgojiteljski šoli in gimnaziji Ljubljana. *Vzgoja in izobraževanje*, 45 (1/2), 88–90.

Trampuš, M. (2014). *Tačke v šoli: terapevtski pes – učiteljev pomočnik in šolarjev sopotnik.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Trampuš, M., Štefe, Š. (2014). Delo terapevtskega psa v šolah - opis primera. *Didakta*, 24 (169), 32–37.

Vrenk Hočevar, N. (2013). »Beri mi in se pogovarjaj z mano – to je najlepših 20 minut v mojem dnevu«. *Sledi Tačk pomagačk*, 6, 17.

Zupanc, A. (2013). Mnenje zdravstvenih delavcev o terapiji s pomočjo živali. *Magic touch: terapija z živalmi za osebe s posebnimi potrebami.* Maribor: Center Naprej. 82–91.

Žerdin, T. (2003). *Motnje v razvoju jezika, branja in pisanja: kako jih odkrivamo in odpravljamo.* Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše: Društvo Bravo.

Žigon, M. (2001). Motivacijski dejavniki branja. *Branje na stičišču: zbornik simpozija, Sežana, 26. november 2001.* Sežana: Bralno društvo Primorske: Knjižnica Srečka Kosovele. 9–23.

14 PRILOGE

Priloga 1: Vprašalnik za prostovoljko društva Tačke pomagačke

1. Kakšne cilje in pričakovanja ste si vi postavili za ta srečanja? Ste jih dosegli?
2. Koliko otrok je v preteklem letu obiskovalo Branje s Tačkami? Koliko so bili stari?
3. Zakaj se Branje s Tačkami odvija v knjižnici? Bi bil to lahko tudi drug prostor?
4. Kakšna so po vašem mnenju (specifična) znanja, ki jih mora obvladati terapevt?
5. Kako se pripravite na prvo srečanje z otrokom?
6. Kako pogosto se nato srečujete?
7. Katere knjige izbirate za Branje s Tačkami (leposlovne, strokovne, ali je vedno živalska tematika)? Vam pri izbiri pomagajo knjižničarji? Imajo otroci pri izbiri besedo?
8. Ali imajo otroci »domače naloge« (morajo doma brati, ali je to prepuščeno njihovi izbiri in željam)?
9. Ima enak učinek, če otroci berejo tudi domačemu psu ali ostalim članom družine, ali ima udeležba na terapevtski uri branja določen poseben učinek?
10. Kako postopate, če se otrok psa boji?
11. V kolikšni meri otroka popravljate pri branju?
12. Kakšna je vloga staršev pred, med in po terapiji?
13. Zakaj starši med samim branjem niso prisotni?
14. Čemu so namenjene igre s psom na koncu srečanja?
15. Ste pri otrocih tekom leta opazili napredek? Kakšen in na katerih področjih (branje, komunikacija)?
16. Kakšne so po vašem mnenju prednosti Branja s Tačkami? Kaj pa slabosti?
17. Se vam zdi, da sami lahko pokrivata povpraševanje po Branju s Tačkami na Goriškem?

Priloga 2: Vprašalnik za intervju z zaposlenimi v Goriški knjižnici Franceta Bevka Nova Gorica

1. Zakaj ste se odločili, da program Branje s Tačkami uvrstite v ponudbo vaše knjižnice? Kdo je predlagal sodelovanje, knjižnica ali društvo Tačke pomagačke?
2. Ste oglaševali začetek Branja s Tačkami? Kako?
3. Ali povpraševanje po udeležbi ustreza pričakovanjem?
4. Pomeni izvajanje tega programa večjo ali manjšo obremenitev za zaposlene v knjižnici?
5. Ali ste mnenja, da sta se obisk in izposoja na mladinskem oddelku povečala?
6. Beležite večji obisk knjižnice? Bi ga lahko pripisali Branju s Tačkami?
7. Se vam zdi, da je Branje s Tačkami pripomoglo tudi k večji prepoznavnosti knjižnice?
8. Izražajo bralci in obiskovalci pohvale ali graje nad programom? Kako ste sprejeli psa v knjižnico?
9. Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti programa?
10. Bi priporočili tovrstno aktivnost tudi ostalim knjižnicam ali drugim ustanovam, kjer izvajajo programe z otroki?
11. Branje s Tačkami izvajajo prostovoljci. Bi se zanj odločili kljub temu, če bi bilo plačljivo?
12. Boste v knjižnici nadaljevali z izvajanjem?

Priloga 3: Vprašalnik za intervju s starši otrok, ki so obiskovali Branje s Tačkami

1. Zakaj ste se odločili, da vaš otrok hodi na Branje s Tačkami?
2. Kje ste izvedeli za program?
3. Je imel vaš otrok težave z branjem (bodisi hitrost, točnost ali zgolj motivacija)?
4. Se vam zdi, da se je stanje z branjem izboljšalo odkar obiskujete Branje s Tačkami?
5. Imate doma psa ali drugo žival? Bere otrok doma živalim?
6. Bere otrok vam in se z vami o knjigi pogovarja?
7. Koliko knjig približno ima vaš otrok doma?
8. Si za otroka izposojate tudi knjige v knjižnici? Koliko? Vam jih uspe pravočasno prebrati?
9. Kdo se spomni, da je čas za obisk knjižnice, vi ali otrok?
10. Kdo največ bere v vaši družini?
11. Ste tudi prej zahajali v knjižnico? Pogosteje, redkeje?
12. Bi želeli, da z aktivnostjo Branje s Tačkami v Goriški knjižnici nadaljujejo?
13. Bi jo priporočali tudi drugim staršem?

Priloga 4: Anketa za starše, ki obiskujejo Kosovelovo knjižnico Sežana

Spoštovani!

Sem Mojca Kos. Za diplomsko nalogo raziskujem motiviranost otrok za branje. V okviru raziskave želim pridobiti odgovore staršev, ki obiskujejo Kosovelovo knjižnico Sežana ali njene podružnice in imajo otroke med 7. in 12. letom starosti. Vaše sodelovanje bo veliko pripomoglo k boljšim rezultatom moje raziskave.

1. Koliko je star vaš otrok? _____
2. Poznate program Branje s Tačkami, ki ga izvaja Slovensko društvo za terapijo s pomočjo psov Tačke pomagačke?
 - Da, poznam.
 - Ne poznam.

Kratek opis programa:

Branje s Tačkami je eden izmed programov društva za terapijo s pomočjo psov Tačke pomagačke. Namenjeno je otrokom, ki imajo kakršne koli težave z branjem, bodisi jim primanjkuje motivacije za branje, so dislektiki ali jih pestijo drugačne težave, dobrodošli pa so tudi otroci, ki si le želijo brati kužku. Program izboljšuje pismenost in bralne navade otrok, hkrati pa si otroci pridobivajo samospoštovanje in samozavest, ter razvijajo socialne veščine. Otroke pa uči tudi pravilnega pristopa in ravnanja z živalmi.

Branje poteka individualno z vsakim otrokom, v sproščenem vzdušju, v prostoru, ločenem od preostalih dejavnosti knjižnice s prostovoljcem društva Tačk pomagačk in njegovim psom. Psi namreč dokazano pozitivno vplivajo na fizično in psihično počutje ljudi. Aktivnost se navadno izvaja enkrat do dvakrat tedensko po predhodnem dogovoru.

3. Ima vaš otrok težave pri branju? Vidite v programu prednosti in možnosti, da bi imel vaš otrok od njega koristi? Kakšne?
4. Se vam porajajo kakšni pomisleki ali morebitne slabe strani izvajanja programa?
5. Bi se vam zdelo smiselno njegovo izvajanje v Kosovelovi knjižnici oziroma bi želeli, da se ga izvaja?

Hvala za sodelovanje!

Priloga 5: Obrazec za opazovanje otrok pri Branju s Tačkami

Datum:	Ocena 1–5	Opombe:
Komunikacija		
Motivacija		
Osredotočenost		
Razumevanje		
Tekočnost		
Interakcija s psom		
Zadovoljstvo		

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo R.E.A.D. program – pes kot pomočnik pri branju v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 14. septembra 2016

Mojca Kos